

אם כן, מדוע הגנבים שנכנסו לבית מטמאין כלי חרס הפתוחים, הא הנושא את המדרס אינו מטמא אדם וכלי חרס אפילו בלא פירש, כדמוכח **בזבחים** (פ"ה מ"א), וכן כתבו **התוס'** בנדה (לו.) ד"ה מה. ותיירץ, דטמאים משום החשש דשמא ניתזה צינורא מפייהם לתוכם.

טו גמ', ודקארי ליה מאי קארי ליה משום דקא בעי למיירמי אחריתי עלה. הקשה **הפני יהושע**, אם כן, אמאי בעי להקדים ולהקשות מהך דהמוליק חייטין, הוה ליה לאקשוויי מיד על המוליק חייטין, מהנותן לחמותו. ותיירץ, דבלאו הך קושיא לא יכול היה להקשות, משום דטוחן עם הארץ הוי רק ספק חשוד, וכותים נמי חשיבי כספק חשודים על מעשר, כדאמרין **בברכות** (מז:). אבל הך דהנותן לחמותו איירי בודאי חשודה, כדכתבו **התוס' בברכות** (ל.) ד"ה מתני'. ולכך הקדים להקשות מהא דטוחנין ומפקידין אהמוליק חייטין, וסבר כאביי, דהברייתא איירא בחולין שהוכשרו. ואם כן על כרחך בעי לאוקמי הך דטוחן עם הארץ, בוודאי חשוד, ואם כן קשיא הך דטוחן עם הארץ, מהך דנותן לחמותו, דחוינין שבוודאי חשוד חיישינן לאיחלופי.

טז גמ', ורמינהו הנותן לחמותו וכו' רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה. הקשה **הרשב"א** (חולין ו:), אמאי מקשה תחילה מהנותן לחמותו דאיתא להדיא לטעמא שרוצה היא בתקנת בתה, ולא הקשה יותר מהך דהנותן לפונדקית, שלא נאמר שם טעם כלל. ועוד, שכך נשנית משנתנו שם במסכת דמאי. ותיירץ, דפריך מינה תחילה משום דההיא דחמותו בשילהי פירקין דמאי, וסיפא דכולהו מתניתין היא, וריש פירקא וסופו מסויים יותר מאמצעיתו. ואחר כך פריך מאידך דלעיל מינה. ועיין בפני יהושע כאן מה שתירץ.

יז תוס' ד"ה משום, ואע"ג דאקמייתא וכו'. **הריטב"א** (רבינו קרשקש) תירץ, דההיא דחי לה, דאיכא למימר דטוחנין בנכנס ויוצא ומפקדין במקום צמיד פתיל, אבל הא דקתני הרי הן בחזקתן, משמע דאף על פי שהוא בענין דאפשר לאחלופי משום דלא מנכר לא חיישינן, ומוקמינן להו בחזקתן.

יח תוס' ד"ה התם, בתוה"ד, ומפרש הר"ר מנחם כו'. הקשה **התפארת יעקב**, דהא קאמרה **בר בי רב** ליכול חמימא, שמע מינה דלטובתו אמרה. דאי לרעתו (מחמת שטרחה עבורו), לא הוי להו לומר דאמרה **בר בי רב** וכו', דכי בשביל שהוא בר בי רב ראוי לעשות לו רעה. ועוד הקשה, על מה שדחו תוס' הקושיא משכנתו, מסברא דדרך שכנים לטרוח. הא אי דרך שכנים לטרוח, כל שכן אכסניא בשכר. ומשום הכי כתב, דדרך תלמידים לאכול פת ישן המשביע, ואתי שפיר דאמרה דרך תימה לטובתו.

יט תוס' ד"ה אשת חבר, בתוה"ד, ועוד הרי היא מסייעת כו' ואסור לרבא כו'. כתב **המהרש"א**, דליכא לפרושי דמתניתין בעם הארץ דרבי מאיר דמוחזק לעשר וחשוד על הטומאה, ולכך בטמאה אין לחוש אם תתן לתוך פיה, אבל בטוה"ד יש לחוש שתשכח ותתן חולין טמאין לתוך פיה, ומתניתא נמי לא איירי אלא בשהיא טמאה. דאם כן, אמאי פליג רבי שמעון בן אלעזר דאף בזמן שהיא טמאה לא תטחון, דמשום חשש גזילה בלחוד ודאי אין סברא לאסור לסייעה. ו**המהר"ם שיף** כתב, דאין לפרש כן לדעת רש"י, דהא איהו גופיה כתב דהחשש שמא תיתן לפיה דבר שאינו מעושר.

דף סב ע"א

א גמ' אין עושין חלת עם הארץ בטהרה. פירש רש"י ד"ה אין עושין. **בתוה"ד**, שהרי כבר נטמאה כל העיסה. וכן פירש **בד"ה ואין עושין**, לפי שכבר הוכשרו במעטן ונטמאו וכו'. והקשה **הרמב"ן**, אם כן, היכי קאמר אין עושין בטהרה, [דהיינו שהוא דין שלא לעשות] הרי אי אפשר. ועוד, דפשיטא היא. ועוד, דתרומת זיתיו וזיתיו חולין תרוייהו בחד גוונא משכחת להו, ומאי שנא דקתני הכא עושין והכא אין עושין, הוה ליה למיתני, אין עושין תרומת זיתיו מן המעטן בטהרה, אבל עושין תרומת זיתיו מן הסל בטהרה. ועיין במה שכתבו **התוס' ד"ה אין עושין**. וכן פירש **הרמב"ן**, דעם הארץ שאמר לגבל

דאזיל ומודה. ועל כן אמר לטעמא דמטיל שם שמים. אמנם הגמ' למסקנא לא רצתה לומר להאי טעמא, משום דהרי רב כהנא אמר שלמא למר, ונתכוון לרב, ואינו מטיל שם שמים על הגוי. ומשום הכי אמרה דמתניתין אצטריכא ליום חגם, דהגוי סובר שעליו נתכוון, ואזיל ומודה, ואפילו הכי שרי. ולא תיקשי הא קל וחומר הוא מעודרין עמו בשביעית, דהא למסקנא אין עודרין.

ח גמ', מ"ש רישא כו'. כתב **המהר"ם שיף**, דהוה מצי למיפרך מסיפא, מניה וביה, משתטיל למים לא תגע משום מסייע ידי עוברי עבירה כו' ואם כן למה טוחנת כו', אלא כל מה שיכול לדקדק מרישא פריך.

ט גמ', אמר אביי כו'. כתב **המהר"ם שיף**, דאין להקשות למה נקיט רישא שביעית, הא יכול היה לנקוט במעשרות, ובחשודה. דאפשר לומר, משום דכתבו **התוס' ד"ה משאלת**, בשם ר"ת. דגבי שביעית איירינן בידוע שאין לה אלא פירות שביעית, ואם כן נקיט דוקא שביעית, לאשמועינן האי רבותא.

י גמ', רבא אמר הכא בעם הארץ דרבי מאיר. כתב רש"י ד"ה רבא, דלעולם במחצה על מחצה מספקינן להו ואסור לסייען הואיל ואיסורא דאורייתא היא. וביאר **הפני יהושע** דאף דפשיטא בכל הש"ס, דרוב עמי הארץ מעשרין, וכן אשכחן דסבר רבא עצמו בכמה מקומות. [נוכחו שכתבו **התוס' ד"ה רבא**] היינו משום דמדאורייתא סמכינן ארוב. אבל מדרבנן הווי כמחצה על מחצה, משום דמסייע מיעוט שאין מעשרין לחזקת טבל, ואיתרע רובא. והווי פלגא וכדאיתא **ביבמות** (ק"ט). אמנם תוס' (שם) כתבו דטעמא דרבא משום דאיכא לאיסור דמאי אף דרובם מעשרים. ו**הרשב"א** ביאר, דלרבא היכא דלית ליה הנאה בסיועו, בדינא דאורייתא לא התירו לו להביא עצמו לידי ספיקא, אף שלא נחשדו בכך אלא מיעוטן, אלא הכא בעמי הארץ דרבי מאיר וטומאה וטהרה דרבנן. ואביי סבר דלעולם לא חיישינן למיעוט, ואפילו בשל תורה.

יא תוס' ד"ה איזהו ע"ה, בתוה"ד, דהתם אתי לפרושי איזהו ע"ה שאין מוזמנין כו'. כתב **המהרש"א** דקשה קצת, מהא **דבברכות** (מז:): מפרש רבא איזהו עם הארץ דאין מוזמנין עליו, עם הארץ דרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר, דהיינו שאינו מעשר פירותיו. ותיירץ **המהר"ם שיף** דאף דרבא ביאר כך למתניתין דהתם, מכל מקום רבנן עצמם סברי דעם הארץ לענין זימון, היינו מי שאינו מניח תפילין.

יב תוס' ד"ה רישא, בתוה"ד (הנמשך לעמוד ב'), וי"ל דלא דמי וכו' אין שם חלה עליה כלל וכו'. וכן כתב **התוס' הרא"ש**, והוסיף, דמכל מקום אם הגביה שם חלה עליה. וכן כתב **הרמב"ם** (פ"ח מבכורים ה"ב), דאימתי מפרשינן החלה כשיתן המים שנאמר ראשית עריסותיכם. ומכל מקום כתב (בהלכה ד'), מאימתי תתחייב העיסה בחלה משתתגלגל וכו' ותעשה כולה גוף אחד. וכתב **הכסף משנה** (שם ה"ב), דהחייב חל משתתגלגל, אבל אם הוא ירא שהחלה טיטמא, הרשות בידו להפרישה כשיתן את המים.

יג בא"ד, שם. עיין באות הקודמת. כתב **בחיודושי רבינו חיים הלוי** (שם ה"ו), דאף דבין נתינת המים לענין חלה, ובין הבאת שליש לענין תרומות המעשרות, חל בהו דינא דקריאת שם, וחייבא לית בהו. מכל מקום שני ענינים נפרדים הם, דיסוד דין הבאת שליש בדין בחיובא דתרומות ומעשרות, דבעינן שני תנאים, א. דגנך, שהוא עצם המחוייב בתרומות ומעשרות. ב. דיגונך, דבלא מירוח לא מתחייבי. ודינא דהבאת שליש, נאמר לענין השיעור שיחשב דגנך, ויתחייב בתרומות ומעשרות. מה שאין כן בדין חלה, כל דין חיוב חלה לא תליא אלא בשם עיסה, וחלות שם עיסה לא תליא אלא בגלגול, ואין לנתינת המים כלל לדין חיוב חלה. אלא דיסוד דין נתינת המים נאמר דוקא לענין דין הפרשת חלה, מגזירת הכתוב ד"ראשית עריסותיכם". דמשעת נתינת המים חל בה קריאת השם.

דף סא ע"ב

יד תוס' ד"ה וליחוש, בתוה"ד, והרב ר' משה מפונטיזה כו'. הקשה **הרש"ש**,

(ט) מתני', האשה שאמרה וכו'. דעת רש"י ורבינו חננאל בבא מציעא (עו). שאין האשה עושה שליח להולכה. אבל הרמב"ם (בפ"ו מהלכות גירושין ה"ד) כתב, שהאשה עושה שליח להבאה, וכן דעת הרמב"ן. והקשה הר"ן (כח: בדפי הרי"ף), דבשלמא אם אמרה האשה לשליח שיביא לה גיטה מיד בעלה והלך אצל הבעל, ואמר ליה הבעל הוליכהו לה, מהני, שהרי הבעל עשאו שליח. אבל אם אומר לו הבעל שאינו רוצה שיהא שלוחו, היאך מיגרשה, הא אידי לא קבלה הגט לא מיד הבעל, ולא מיד שלוחו. ותיירך, דאפשר, דכיון דשלוחו של אדם כמותו הרי הוא כאילו היא קבלתו, אלא שהיא מתנה שאינה רוצה שתתגרש אלא כשיגיע גט לידה. והוכיח כן, מדרתנן לקמן (סה). הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר. ואם איתא דאין האשה עושה שליח להבאה, פשיטא דהא אינו שליח שלה אלא של בעלה. אבל אם הוא שליח שלה, קא משמע לן דכיון שאינה מתגרשת בקבלתו, ליכא קפידא כשמביאו לה ממקום אחר. ועיין לקמן אות טו.

(י) גמ', לא אקבלה. הקשה הריטב"א (רבינו קרשקש), פשיטא דבאמר התקבל לשליח קבלה, דהווי כזכי. ותיירך, דאיצטריך משום דתנא ברישא דהתקבל כהולך, סלקא דעתך אמינא, דאפילו אמר כן לשליח קבלה, נמי התקבל והולך קאמר. ולקבלה הווי, דוקא אם אמר לו בפירוש "התקבל מחמת היותך שליח לקבלה", קא משמע לן. ובשם רבו כתב, דאפשר, דקא משמע לן, דאם שליח קבלה הוא, אף שהבעל אינו יודע על כך, ואמר ליה התקבל לא יחזיר, ומגורשת לאלתר. דנהי דבכלל האי ליטנא לשון הולכה, דהתקבל והולך קאמר. היינו כשלא עשתה היא שליח קבלה, אבל כל היכא דאפשר לקיומי דהוי לשון קבלה, כגון שעשאתו היא שליח קבלה, אמרינן, דהתקבל ממש קאמר, דמכי גמר לגרש תיגרש כל היכא דמיגרשה קאמר. אמנם הריטב"א (רבינו קרשקש) כתב, דהדברים צריכים תלמוד, דילמא כיון דאיהו אינו יודע שהוא שליח קבלה, ויודע שאינו עושה שליח קבלה גמר ונתן לשם הולכה.

(יא) גמ', הא לא אמר אי אפשי וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ו מגרושין ה"י), האשה שעשתה שליח קבלה ואמר לו הבעל, אין רצוני שתקבל לה גיטה, אלא הרי זה גיטה, הולך אותו לה, הרשות ביד הבעל, ונעשה זה שליח הולכה, אבל אם אמר לו התקבל לה גיטה או זכה לה או לא עקר שליחות הקבלה. אבל אם אמר לו הולך לה, עקר שליחות הקבלה ונעשה שליח הבעל וכו'. והקשה הלחם משנה (שם), כיון דפסק בסוף דבריו דהולך לאו כזכי, למה כתב לגוונא דאמר אי אפשי, הא בגמ' דייקו דמדקאמר מתניתין אי אפשי שתקבל, משמע, דאם לא אמר אי אפשי הולך כזכי. ותיירך, דהרמב"ם אתא ללמדנו, דדוקא כשאמר הולך לאחר שאמר אי אפשי, נהיה שליח להולכה משום דהולך לא הוי לשון זכיה. אבל אם אמר לשון התקבל, או לשון זכי, ודאי דחזר בו ממה שאמר אי אפשי, והוי התקבל ממש. וכדי שלא נטעה, דדוקא באי אפשי אמרינן דנעשה שליח להולכה, אבל הילך בלבד, כזכי דמי, כתב אם אמר לו הולך כו'. ועיין לקמן סג. אות ז'.

(יב) גמ', דילמא בהילך. כתב הרשב"א, דהא דדחיק ומוקי מתניתין בהילך. איכא למימר, דילמא שמע דאיכא מאן דתני במתניתין הילך. אי נמי, דבעי לאוקמה למתניתין אפילו כו'. נתן דאית ליה דהולך לאו כזכי, ובהילך מודה דהווי כזכי.

(יג) גמ', איש לקבלה ואשה להולכה מאי. כתב המהרש"א, דהא דלא מיבעי ליה לענין קידושין, משום דלענין קידושין שייך קבלה בבעל גופיה. כדאיתא בקידושין (ז). הילך מנה ואקדש אני לך מקודשת. משום דבההיא הנאה דמקבל מתנה מינה גמרה ומקדשה נפשה. והתורת גיטין הקשה הרי בקידושי כסף אי אפשר למיבעי לה, כיון דלא בעי שליחות, משום דמועיל טלי קידושייך של כסף מעל גבי קרקע, כיון דמטיא לה הנאה. [אמנם הבית שמואל (סימן ל' סק"א הביא בשם שו"ת הרש"ך דאף גבי קדושי כסף בנתן

גלגל לי עיסה בטהרה, והפרש ממנה חלה בטהרה. ושאר העיסה אעשנה לעצמי בטומאה", אין שומעין לו. והיינו דקאמר וטעמא מאי משום כדי חייו דגבל, שיהא שכרו מרובה, שנטול שכר כל העיסה, ותהא מלאכה מצויה לו, ויהיה מוכן לטהר טהרות בני אדם, ואם לא ימצא כדי חייו ילך ויעסוק במלאכה אחרת.

(ב) גמ', הכי נמי קאמר בכלים של עם הארץ הראויים להשתמש בהם חבר. כתב הריטב"א (רבינו קרשקש), דהטעם דקרי להו כליו של חבר, משום דכלים אלו מצויים אצל חבר שנשמר מן הטומאה ויש לו כלים אלו שאינן מקבלין טומאה. אבל אנחותא וכפישא שהם פשוטי כלי עץ שאינם מקבלין טומאה לא קרי להו כלים של חבר, משום דלפעמים מקבלין הם טומאה, דאם ייחדן לשיבה נטמאין במדרס, וכל שירדה להם טומאת מדרס אחר כך מקבליים כל טומאה ואפילו טומאת מגע.

(ג) גמ', והאמר רב דימי וכו' ואין כופלין שלום וכו'. כתב התפארת יעקב, דלכאורה לא היה צריך למימר האי דינא הכא, אלא דיש לומר, דרב אמר לתרוייהו יחדיו, ואגב דבעי להקשות מהך דאין עוררין מייתי נמי הך. אבל כתב, דיותר נראה לבאר, דהוי אמינא לאוקמי הא דאין עוררין דרב, בגוונא דלא שייך דרכי שלום, משום דאינו יודעו ומכירו, ורוצה להשכיר עצמו לעבוד בשביעית. אבל לסייע לשכיננו, שדרך שכן לסייע לחברו מותר מפני דרכי שלום. על כן מייתי דאמר אין כופלין שלום, ועל כרחך דברי רב בגוונא דשייך מפני דרכי שלום, דאי לא הכי אפילו פעם אחת אסור. כדקתני, ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום.

(ד) גמ', רב חסדא מקדים ויהיב להו שלמא. איתא בברכות (ו), כל שיודע בחבירו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום. וכתב המהרש"א (שם) בחידושי אגדות, דאם אין רגיל ליתן לו שלום לא יקדים לו שלום, דשמא חברו לא יחיר לו שלום ויקרא גולן. והוסיף, דהא דאיתא בסוגיין דרב חסדא היה מקדים שלמא אפילו לעכו"ם. אפשר ברגיל ליתן לו שלום. אי נמי, מפני דרכי שלום עשה כן לעכו"ם, וגם אם לא יחזיר לו שלום אין לחוש עליו אם יקרא עכו"ם גולן. עוד ביאר, דלפי שדרך ארץ למשיב לכפול שלום, וכיון דלא היו כופלים שלום לעכו"ם היה רב חסדא מקדים לו שלום כדי שיכפול לו העכו"ם שלום, דאילו היה העכו"ם מקדים לו שלום, היה רב חסדא צריך לכפול לו שלום לפי דרך ארץ, ומפני דרכי שלום.

(ה) גמ', שואלין בשלומן מיבעיא. הקשה הרש"ש, דלכאורה, הא דשואלין בשלומן אתי לאשמועינן דשרי להטיל שם שמים עליהם, וכדכתב רש"י לעיל (סא). ד"ה ושואלין, ומה ענין זה להא דאחזוקי. ותיירך, משום דאחזוקי הוא נמי בשם, וכמו שאמר בועז לקוצרים "ה' עמכם".

(ו) גמ', ניקום מקמיה. כתב הריטב"א בבא מציעא (לג). בשם הרמב"ן, דתלמיד חכם עומד מפני תלמיד חכם, כשהוא שווה לו. אמנם בקידושין (לג). כתב הריטב"א, דאין תלמיד חכם עומד מפני תלמיד חכם השווה לו. ובביאור הגר"א (יו"ד סי' רמ"ד ס"ק י"ג) כתב, דניקום מקמיה היינו הידור.

(ז) גמ', שלמא עליכו כו'. כתב התפארת יעקב, דהא דלא קאמר שלמא שלמא עליכו, כמו שאמר עמשא לדוד שלום שלום לך. משום דדוד לא היה רק אחד שאמר לו, אבל כאן אי היה אומר בהדדי היה מקום לומר דאומר שלום מיוחד לכל אחד, לכך קאמר שלמא עליכו תרי זימני, דעל כרחך כל שלום לשניהם אומר, והוי כפילת שלום לכל אחד.

(ח) גמ', עד שיתן מאכל לבהמתו. כתב הרמב"ם (פ"ט מעבדים ה"ח), דהיא מידת חסידות. אבל המגן אברהם (סימן רע"א ס"ק י"ד) כתב בשם תשובות מהר"ם, דמחוייב בכך מדאורייתא.

דהרי הוא סובר דהיא עשאתו שליה לקבלה כדקאמר השליח, ואם הולך כזכי, הרי נתן לו כשליח לקבלה. ונשאר בצריך עיון.
(ה) גמ', הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור לא יחזור. כתב הרשב"א, דיש להסתפק אפילו למאן דאמר הולך כזכה. אי כזכה ממש קאמר, ואף דלא ממטי ליה ניהלה לעולם מגורשת, והולך ותן לה לדעתך קאמר ליה. או דלמא כזכה דמי שאינו יכול לחזור, ואי נמי, אי מית בעל עד דלא מטא לידה מגורשת. מיהו צריך הוא להוליכו וליתן לה דלהכי אמר ליה הולך ותן לה, וכאלו התנה עמו שיזכה לה מעכשיו, ובתנאי שיוליך ויתן לה ומקיים תנאיה ואזיל. ועל כן עד דלא מטא גיטא לידה לא תינשא דילמא לא מטי לידה. ונשאר בצריך עיון.

(ו) תוס' ד"ה רבי אומר בכולן, דהולך כזכי ואע"ג דבספ"ק וכו' סתמא דמילתא וכו'. הקשה התפארת יעקב, דהסברא נותנת לומר, דכיון דהשליח אמר לו אשתך אמרה התקבל, לא הוי ליה אלא ליתן סתם. וכל שכן שלא היה לו לשנות ממה שאמרה התקבל, ולומר הולך. ואם כן אדרבא יש לנו לומר הכא דלאו כזכי. ומשום הכי ביאר, דאפילו למאן דאמר הולך לאו כזכי, לאו היינו כאומר שלא יזכה, אלא שאינו כאומר זכה. הלכך, כשרוצה לשלוח מנה לפלוני, בעינן שיאמר בפירוש זכי, וכל שלא אמר בפירוש לא זכה, והולך אינו כאומר זכי. אבל הכא שהיא עשתה שליה קבלה, ואם היה נותן סתם מהני, סבירא ליה לרבי, דלא אמרינן הולך כאומר שלא יזכה, רק שאינו כאומר זכי, ומהני משום דלא גרע משתיקה.

(ז) רש"י ד"ה אמר לו אי אפשר שתקבל, גלי דעתיה דהולך דקאמר ליה לאו זכי הוא. כתב הלחם משנה (פ"ו מגרושין ה"י), דמשמע מרש"י, דכשהוא לשון התקבל או זכי, דאי אפשר לומר שאינו לשון זכיה. ודאי אמרינן דחזר בו, ממה שאמר אי אפשר. ועיין לעיל סב: אות יא.

דף סג ע"ב

(ח) גמ', למימרא דמספקא ליה לרב וכו'. והא אתמר וכו'. הקשה הרמב"ן, דלמא הולך בגיטין לאו כזכי, ובפקדון כזכי. כדאשכחן נמי דלענין מתנה לא הוי כזכי, כדאיתא לעיל (טו.), הלכה כר"ש הנשיא ולא מספקא לן ככל, והכי נמי משמע לעיל (לב:). ולענין פקדון קיימא לן כרב, דתניא כוותיה. ותירץ, דאיכא למימר, דסבירא לגמ' דגט כיון שעשאתו האשה שליה לקבלה, וזה נותן לו סתם, דמי לפקדון. אבל מתנה, שהוא עושה שליה מעצמו, אין רצונו ליתן אלא במתון, ונמלך וחזור ונמלך. עוד תירץ, דכיון דפלוגתא היא, ואיכא תנאי טובא דסברי הולך כזכי בכל מקום אפילו במתנה, כדעיל (יד:), ולא שמעינן ליה לרב בהדיא דחילק, תפיס גמרא דעתא דאמר כזכה בכולהו, ומתוך דלרב לרווחא דמילתא אפילו להאי סברא. ועיין באות הבאה.

(ט) גמ', התם ספק ממונא לקולא. פירש רש"י בד"ה ספק ממונא, והמוציא מחברו ידו על התחנתנה לפיכך אינו חוזר. וביאר הפני יהושע, דאף דהוי ספק, מכל מקום השליח מיקרי מוחזק, משום שהוא כתופס לבעל חוב. ועל כן מתנה שאני, משום דליכא להאי סברא, ובחזקת מרא קמא קאי. ולפי זה מצינן למימר, דהא דאיפסקא הלכתא לעיל (יד:). במתנה דלאו כזכי, היינו נמי משום דספיקא לקולא. וכן לענין חוב דמסיק הש"ס לעיל (יד.), דלכולי עלמא הולך כזכי, ומייתי תניא כוותיה דרב. היינו נמי משום דספיקא הוא כדאשכחן תנאי טובא דמספקא להו בברייתא (שם) לענין מתנה. ולפי סוגיא דשמעתין בכולהו מספקא לן. ולפי זה אפשר דשמואל דאמר (שם) דיכול לחזור בו, נמי מספקא ליה. אלא דסבר, דהשליח לא מיקרי מוחזק, דמשום שחייב באחריות הרי הוא כתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים. והיינו דקאמר שמואל "מתוך שחייב באחריות". וכתב לעיין לעיל יד. על תוס' ד"ה ומר. ועיין באות הקודמת.

(י) גמ', מ"ט דרב איבעית אימא וכו'. כתב הרשב"א, דאפשר, דלמאן דאמר

על גבי קרקע הוי ספק קידושין. והאבני מלואים (ל סק"א) הביא משו"ת מהרי"ל דלא מהני, ובעינן מעשה נתינה אף בקידושין (ש.ב.). ואיכא למיבעי לה בקידושי שטר, דבעינן שליחות משום דבאמר טלי קידושי שטר מעל גבי קרקע, לאו כלום הוא. וכן לענין אמירת הרי את מקודשת לי, שצריך שיאמר הבעל דוקא, או שלוחו. ובהאי גוונא לא תירץ, דבקידושי שטר ודאי דלא מהני כשתאמר האשה הילך שטר ואקדש אני לך, וכן לענין אמירת הרי את מקודשת לי, צריך שיאמר הבעל דוקא ולא האשה.

(יד) רש"י ד"ה והתם הולכה היא, דקתני להביא. הקשה התפארת יעקב, מה הראיה, הא אפילו אי הוויא שלוח לקבלה, פשיטא שצריכה להביא כדי להראות את הגט שנמסר לה. ועוד הקשה, אמאי בעי לדייק מסיפא דאוקימנא בהולכה, הא מדוייק מדקתני "מביאה" כמו שדייק מהרישא. ועוד הקשה, דלישנא ד"והתם הולכה הוא" לא משמע דדייק מלישנא דלהביא. ועוד, מה הוסיף רב אשי בהא דהוכיח נמי מסיפא, אדרבא יש לומר, דכשמוכיח מסיפא, מרישא נמי מוכח. עוד הקשה, היאך מוכח מסיפא, הא אוקמה בגמ' דאינה שלוח לגירושין, אלא דארתו שהיא מוסרת לו הגט, הוא המגרש ונותן לה. ונשאר בצריך עיון.

(טו) [רש"י ד"ה כי מטא. דהא בעל נמי שלוח להולכה שויה. עיין לעיל אות ט'. ולכאורה מלשונו כאן נמי משמע, דכוח מנוי שליחות להולכה, ביד הבעל ולא ביד האשה (ש.ב.).]

דף סג ע"א

(א) תוס' ד"ה בשלמא, בתוה"ד, בשלמא אי אמר רב נחמן כו'. הקשה בחידושי הגרע"א, דהא בפשוטו יש לומר, דאילו אמר רב נחמן דבהגיע הגט לידה מגורשת, משום דמימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה, ולא אפשר לפשוט דאדיבורא דידה קא סמיך.

(ב) רש"י ד"ה אלא, השתא וכו' בסוה"ד, דמעיקרא לא קיבל עליו להיות שלוח לבעל להולך. והריטב"א (רבינו קרשקש) פירש נמי באופן אחר, דהחסרון במנוי השליחות על ידי הבעל. דלא יהביה ניהליה אלא בתורת קבלה, ולא משום דבעלמא לא אמרינן דאדבורא דידה סמיך, אלא משום שחשב דהשליח שעקר לשליחות להולכה לא יקבלנו אלא בתורת קבלה, ולא יוליכנו לה. וכתב נפקא מינה בין הפירושים. דלאי נמי, אפילו הוליכו לה שלוח מנד, דנראה דלא על דעת עקירת השליחות, לא הוי גיטא. משום דהבעל לא יהביה ניהליה אלא בתורת קבלה. אבל לטעם הראשון וכפי שפירש רש"י, כיון ששליח מוליכו לה לאלתר, היה לנו לומר דלא עקרו, והוכיח סופו על תחלתו.

(ג) גמ', הכי נמי מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה. פירש רש"י בד"ה אבל, בתוה"ד, ולרב אשי נמי וכו' ולא אצטרך למנקט הכא טעי אלא אליבא דלישנא קמא וכו'. [דהיינו דסבר דלרב אשי לא בעינן להאי תירוצא]. אמנם הרשב"א, כתב דקושית הגמ' לרב נחמן היתה, כיון דהוה סלקא דעתך דהתקבל ממש קאמר, ואפילו הכי כי מטיא לידה מיגרשא, שמע מינה דדעתיה דבעל, דאי לא מצי לשווייה שלוח קבלה, ליהוי שלוח הולכה, כי היכי דתיגרש כל היכי דמיגרשא. ושליח נמי, אף דלא שמע אלא התקבל, מסיק אדעתיה דמגרש לה כל היכי דתיגרש, ומקבלו אדעתא דהכי. והילכך בדרכ נחמן [אליבא דרב אשי] נמי נימא, דאף דהשליח עקר לשליחות דידיה, כי מקבל ליה השתא מבעל, אדעתא דבעל מקבלו, ואף דעקר שליחות דידה חזר ונעשה עתה שלוחיה דבעל. ובעל נמי כי אמר הילך כמו שאמרה הכי קאמר ליה, הילך לקבלה אם אמרה כן, ואי לא, תיגרש כל היכי דמיגרשה ותהא שלוח להולכה. [ויש לומר דרש"י אזיל לשיטתו באות הקודמת, דהשליח אינו יכול להמלך להיות שלוח להולכה].

(ד) גמ', והולכה אקבלה. הקשה הרש"ש, דלכאורה אי הולך כזכי אף משיגיע לידה לא תתגרש, דהכא ליכא למימר אדם יודע שאין שליחות לקבלה כו',

השליח להולכה בשליחותו. דהיינו שהחסרון בשליחות לקבלה ואדרבה נשאר שליח להולכה.

טו) גמ' הכי נמי מספקא לן לדידן. הקשה הרשב"א, **דלעיל** (כד.) פרכינן להדיא "והא לא חזרה שליחות אצל הבעל", אלמא לא מספקא להו, והכא מספקא להו, ורב נחמן נמי סבירא ליה דלא בעינן שליחות החזרת. ותיריך, דהכא איירינן בגונא דמתחילת השליחות היתה היא ראויה לחזור אצל הבעל. ואם כן, אף שנעשה מרצון עצמו שליח לאחרים, קודם שיצא משליחות הבעל, אין בכך כלום, ושליחות החזרת מיקרי. או דלמא, כיון דהשתא מיהא אינה חזרת שליחות שאינה חזרת מיקרי. אבל ודאי היכא דמתחילת השליחות אינו ראוי לחזור אצל הבעל, כדהתם דיהביה לאיתתא גופה ואמר לה הוי את שליח להולכה, עד דמטית התם וכי מטית התם הוי את שליח קבלה, אי נמי דאמר הכי לשליח קבלה דידה, דשליח קבלה כגופה דמי, לא הוי גט.

טז) גמ' הוה עובדא ואצרכה רבי יצחק ברבי שמואל בר מרתא גט מחיים וחליצה לאחר מיתה. כתב הרשב"א, דהרי"ף (כט. מדפי הרי"ף) פסק משמיה **דרבינו האי גאון**, הלכתא כרבי חנינא. והוכיח דבריו, מדאסתפקא להו בהאי עובדא דידן, אי חיישינן לשליחות החזרת, והוה עובדא ואצרכה רבי יצחק ברבי שמואל בר מרתא גט מחיים וחליצה לאחר מיתה. וכיון דלא אסתפקא להו אלא בדניא דלא חזרה שליחות אצל הבעל, מכלל דפשיטא להו לכולהו דהלכתא כרבי חנינא. דאי כרב, אפילו אי חזרה שליחות אצל הבעל היה הגט פסול. אמנם **הרמב"ן** דחה ראיתם. משום דרב נחמן במעשה דידיה אם איתא קאמר, ולא איפשיטא ליה, ומאן דאצרכה גיטא וחליצה נמי לא איפשיטא ליה. וכי תימא אי סבירא לן כרב תיפוק לי משום דידיה. דילמא מעשה דרב יצחק הוה בגונא, דשויה אשה להאי שליח לקבלה מעיקרא. ושוייה בעל **בתר הכי** שליח להולכה עד מקום פלוני. והתם ליהוי שליח קבלה שלה. דאי למאן דאמר משום חצר ליכא, ואי למאן דאמר משום קפידא דבעל ליכא. אי נמי באיתתא גופא, כדאיתא לעיל (כד.). אמנם **הרשב"א** כתב, דלפי מה שכתב באות הקודמת, בכהאי גוונא לא הווי מספקא לן לענין שליחות החזרת, ואם כן ליכא לאוקמא בכהאי גוונא.

יז) גמ', כתבו ותנו לשליח מהו וכו' ויולך לה מהו תיקו. עיין מה שפירש רש"י בד"ה **כתבו ותנו**, וד"ה **או דלמא**, וד"ה **א"ל רבינא לרב אשי**. אמנם הרי"ף (כט. מדפי הרי"ף) פירש האיבעיא, האם העדים גופייהו מצו למיהוי שלוחי הבעל, שלא חש הבעל לטירחתם. או שמא בדווקא לא עשאם שלוחים להולך הגט שאינו רוצה בהם. ולא הזכיר אלא האיבעיא ד"ויולך לה מהו". וכתב הרי"ף (שם), דלדבריו מבעיא לן, אם תמצוי לומר בגוונא דלא אמר ויולך לה, (דלא סלקינהו משליחות) אם רצו מוליכין הן עצמן. היכא דאמר ויולך לה, מהו. (האם כוונתו שיוולך השליח בדווקא, או גם הם). וכתב **הכסף משנה** (פ"ב מגירושין ה"ט), דאפשר דטעמיה **דהרמב"ם** (שם), שלא הזכיר אלא בעיא, בגוונא דאמר להם הבעל, כתבו וחתמו ותנו לשליח להולך לה. ולא הזכיר בעיא, בלא אמר להם ויולך. משום, דמפרש בעיא קמייתא כהרי"ף, דהיינו אם יכולים העדים להיות שלוחים להולכה של הבעל. ובעיא בתרייתא פירש כרש"י, דמיבעיא לן, אי עשו העדים שליחותם, ויכולים לחזור ולכתוב גט.

יח) רש"י ד"ה כתבו ותנו, לשליח שלי **שמינתני**. כתב **בחיודושי הגרע"א** בשם **שו"ת הרשב"א**, דטעמא דלא פירש רש"י, שאמר, תנו לשליח שהוא יעשה שליח. משום דסבר, דהאומר לשליח שיעשה שליח, יש כח אף לשליח הראשון להולך הגט בעצמו, דבכהאי גוונא אמרינן לטירחא דידיה חייש, ולא נגמרה השליחות עד שנתן לידה, כמו בכתבו ותנו. אבל בגוונא דאמר תנו לשליח **שמינתני**, דמקפיד שיוולך דוקא השליח שמינה, ניטל ממנו הכח להולך בעצמו. ומיבעיא, אם מכל מקום לא סילק אותם לגמרי משליחותם לענין הכתיבה, ונמשכת השליחות עד שיבא הגט לידה, או שנסתלק לגמרי.

משום בזיון, גט בטל מדאורייתא, דבקפידא דבעל תליא מילתא ואנן סהדי דקפיד, וכיון דקפיד גט בטל ומתיבמת. אבל למאן דאמר משום חצרה הבאה לאחר מיכן, כשר מן התורה ופסול מדבריהם, ודינה דחולצת ולא מתיבמת. והוסיף, דאין להוכיח מהא דלא קאמר להאי איכא בינייהו, דאין הדברים נכונים. דהא הוה מצי למימר דאיכא בינייהו דשמע בעל ולא קפיד, (כמו שכתבו **התוס' ד"ה דקדמה**) ולא קאמר לה. והיינו משום דבחדא נפקותא סגי ליה. עוד כתב, דאיכא מאן דאמר דאף טעמא דשמא יקפיד משום גזרה נסיב לה. כלומר, **שמא יקפיד** הבעל ויוציא לעז, או **שאם** יקפיד הוי קפידתו קפידא.

יא) רש"י ד"ה משום חצרה, שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים. אמנם **התוס' לעיל** (כד.) ד"ה **חצרה** כתבו, דנתנו הבעל בחצר של עצמו ומכרו לאחרים. משום דכמו שפירש רש"י, לא דמי לשליח להולכה.

יב) גמ' מאי בינייהו וכו' דקדמה איהי ושויא שליח מעיקרא. פירש רש"י ד"ה **דקדמה**, דידיה וכו' דהשתא לא דמי לחצר הבא לאחר מיכן. כתב **האבני מלואים** (קמא סק"ב) היינו דוקא בלא שמע הבעל שעשאתו שליח לפני ששלח לה, אבל אם שמע ולא הקפיד, מהני לכולי עלמא דהא ליכא משום בזיון דבעל. עוד כתב דגם **ברש"י ותוס' ברשב"א ובר"ן לעיל** (כד.) נראה דהיכא דקדמה איהי ועשאתו שליח ליכא משום חצירה הבאה לאחר מיכן. אמנם הביא **דבספר התרומה** (הל' גיטין סי' ק"כ) כתב דאפילו קדמה איהי ושויא שליח, איכא משום חצר הבאה לאחר מיכן. שפירש להיפך, דהיכא דקדמה איהי ושוי' שליח משום בזיון ליכא [אולי כונתו משום דאוקי לה בגוונא שהבעל ידע ולא הקפיד] ומשום חצירה הבא לאחר מיכן איכא. וכן **בסמ"ג עשין** (דף ק"ל) וכן משמע **בהגהות מיימוני** (פ"ו מגירושין אות ג'). וכתבו שם דלטעמא משום חצירה הבאה לאחר מיכן בשום ענין אין אשה יכולה לעשות שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה. נאולי יש לבאר טעמם, דאף דהיא ידעה שקדמה, הבריות לא ידעי. ואתו למימר, דמינתה השליח לאחר מיכן. ולגביהם נשארה הגזרה. (ר.ג.)

יג) גמ', אמרה ליה ליהוי בידך. כתב הרשב"א, **דהראב"ד גורס** "ליהוי לי בידך" דהוה ליה כפקדון, אבל ליהוי בידך ולא אמר "לי" לכולי עלמא לאו כלום הוא, והכי איתא **בירושלמי** (פ"ו ה"א), דמפליג בין יהא בידך ליהא לי בידך וכדקתני במתניתין וברייתא שא לי טול לי, וכן כתב הרמב"ן.

יד) גמ' אמר רב נחמן אם איתא לדר' חנינא עבדינן בה עובדא. פירש רש"י אם הייתי יודע שהלכה כמותו. עבידנא וכו' כותיה ואמינא מגורשת, ולא חיישינן לחצרה הבאה לאחר מכן. הקשה הרשב"א, מאי קא משמע לן, פשיטא דאם איתא לדר' חנינא לא גזרינן. ומשום הכי פירש, דלא חיישינן, היינו לדינא דבעינן חזרה שליחות אצל הבעל. ואם תקשה מה הקשה לו רבא, ואם איתא וכו' והא לא חזרה שליחות אצל הבעל. הא רב נחמן עצמו אמר דלא חיישינן משום שליחות שאינה חזרת אצל הבעל. קושייתו היתה מאי טעמא לא חיישינן להכי. אי נמי הקשה לו, מאי שנא האי שליחות דלא פסלינן ליה משום שאינה חזרת אצל הבעל, כדפסלינן בעלמא לכולי עלמא. וכמו שפירש לקמן אות טו.

א) גמ', הא לא חזרה שליחות וכו'. פירש רש"י ד"ה **לא חזרה**, שליח שחזר וכו' ניתק משליחות הראשון וכו' ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות. ועיין מה שכתבנו לעיל כד. אותיות ד- ט. והנה **הרמב"ם** (פ"ו מגירושין ה"ג) פסק, דבגונא דידן מגורשת מספק עד שיגיע גט לידה, **ומשיגיע גט לידה תתגרש ודאף**. והקשה **הט"ז** (אהע"ו קמ"א סק"ב), הא מלשון רש"י חזינן, דהחסרון הוא משום שניתק מהיותו שליח להולכה, לפני שנהיה שליח לקבלה, ואיך אפשר שבהגיע הגט לידה תתגרש. וכן הקשה **האבני מלואים** (קמ"א סק"א), וכתב, דאמנם **המגיד משנה** ביאר (שם), דהספק אם יכול האיש להיות נעתק משליחות הולכה שמינהו הבעל, לשליחות קבלת האשה. דכיון שעדיין לא נגמרה שליחות הבעל, נשאר

משום דהבעל האמינו. מה שייך שיאמינו על דבר שביד האשה ואין לו ידיעה מה היה. (א.ב.)).

ז) גמ', ואמאי וליהמניה לשליש. פירש הרי"ף (ל. מדפי הרי"ף), דקשיא לרב חסדא. אמנם בחידושי הרמב"ן כתב, דיש לפרש דאפילו לרב הונא פריך, משום דהכא כיון דבעל אמר לגירושין, מהימן לרבי יוחנן. דלא נסתפקו (לקמן בהמשך הדרת) אלא בהגיע הגט לידה. וכיון שהשליש אומר כן, נאמן, דהא איכא מיגו גמור, שאם רצה למוסרו לאשה הרי היא מקבלתו מידו. ולא דמיא להיכא דבעל אמר לפקדון, דהתם ליכא מיגו, שהיא לא תקבל מידו שלא תהא מקלקלת לעצמה. ועוד, דהא ליכא טעמא דרב הונא דאמר אם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה, דהא בעל אמר לדידיה יהביה, ומהימן לכולי עלמא.

ח) תוס' ד"ה אסור, בתוה"ד, ונראה דקנסא בעלמא הוא וכו'. הקשה הרמב"ן, מה איסור עשה שקנסוהו, וכי היה לו לחוש שימות שליח. ועוד, אי משום קנס, היאך סלקא דעתה דגמ', דחוקה עושה שליחותו אפילו לקולא. ומשום הכי פירש, דכל הנשים מותרות לינשא אפילו קטנות שמת אביהן, לפי שבחוקת פנויות הן, ואין חוקת שליח עושה שליחותו מוציאן מחוקה. ועוד, חוקה על האב שאינו מקדש בתו ושותק לקלקל עליה, שאילו קדשה, היה מודיע לה, ולאנשים הרבה. אבל הוא אסור בנשים שיש להן קרובות, לפי שאין חוקה של קרובות שאינן באות לדון בפנינו, מועלת לו. אמנם אילו תבאנה הקרובות ותאמרנה לא קדשנו, ודאי מותר בהן, דעד אחד נאמן באיסורין, וכל שכן הכא דלא איתחזק איסורא, וחששא בעלמא היא. וכל שכן שמתוך שנאמנות על עצמן ונישאות לאחרים נאמנות לזה. והקשה הרי"ן (ל. בדפי הרי"ף), דמדאמינן סתמא, אסור בכל הנשים שבעולם, לא משמע דסגי בעדות קרובות. ועוד, אי מדינא אסור בכל הנשים שבעולם ולא משום קנסא, היאך הוא מותר בעדות עד אחד, הא הוה ליה דבר שבערה ואינו פחות משנים, ואף על גב דלא איתחזק איסורא. ועל כן כתב ביאר כתוס', ועיין בדבריו מה שתיירץ קושית הרמב"ן.

דף סד ע"ב

ט) גמ', וליהמניה לדירה מדרב המנונא וכו'. כתב הרי"ן (ל. בדפי הרי"ף), דמהא דבתר דפרקינן הני מילי לחומרא אבל לקולא לא, פרכינן "וליהמניה מדרב המנונא", משמע, דהא דרב המנונא סגי אפילו להתירה לינשא לכתחלה. וכן דעת הרמב"ם (בפ"ב מגירושין ה"ד). אמנם כתב, דיש מפרשים דרב המנונא לא אמר דבריו אלא בדיעבד, והכא אולא הגמ' אהא דאמר רבי יוחנן (בעמוד א'), דאין דבר שבערה פחות משנים, כלומר ואפילו נשאת תצא. ופרכה דליהמניה מדרב המנונא לענין שלא תצא, אבל לא להתירה לכתחילה.

י) גמ', אבל היכא דקא מסייע לה מעיז ומעוזה. הרי"ף (ל. מדפי הרי"ף) גרס, בעל ושליש דקא מסייע לה. [ולכאורה צריך עיון. הא נאמנותה אליבא דרב המנונא משום שאין מעיזה בפני בעלה. אבל הכא שהבעל אומר שגירשה מה שייך נאמנות דהעוזה, הא ליכא העוזה כלל. (י.צ.ב.) ויש ליישב, דהכא מה שהבעל אומר שגירשה אינו יודע שגירשה, דהא לא אמר גירשת, דשליח להולכה הוא דעבד (כדאיתא לעיל עמוד א'). אלא אמר לגירושין נתתו, ובכחאי גוונא דבריו אינם אלא סיוע.]

יא) רש"י ד"ה היא ואביה, בתוה"ד, ואם היתה יתומה היא מהוה את עצמה וכו'. הקשה הגרע"א (בגליון הש"ס), דמהא ליכא ראייה כל כך, דהתם כיון דהקידושין היו בקטנות מהוה גם כן הגירושין בקטנות, ועוד דהרי אף בקדשה אביה ונתייתמה מקבלת גיטה, ומדוע כתב שפת יתר "היא מהוה את עצמה". [לכאורה נראה שהגרע"א למד, דכוונת רש"י במה שכתב, "יתומה" היתה לקטנה. ואולי יש לומר, דכוונתו היתה ליתומה שהיא נערה. ורש"י אתא לבאר סברת תנא קמא דפליגי אר' יהודה. דהא דאית לנערה אב,

אמנם הגרע"א ביחאר, דרש"י פירש כן, משום דאם היה אומר להם שהם ימנו השליח שירצו, הוי חסרון דמילי. מה שאין כן בגוונא שאמר לשליח שמינית.

דף סד ע"א

א) גמ', בעל אומר לפקדון. כתב הרשב"א, דמסתברא, דלא פליגי אלא בשהבעל אומר לפקדון, אבל בטוען טענת מזוייף, אי נמי נפל ממני ומצאתו, לא פליגי. ואי טוען טענת מזוייף, יתקיים בחותמיו וכשר לגירושין, וכדתנן לעיל (לב). המביא גט בארץ ישראל, אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם, ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו. ואם טוען טענת נאבד ממני ומצאתו, לכולי עלמא אין טענתו טענה, דלנפילה לא חיישינן.

ב) תוס' (בדף סג): ד"ה ושליש אומר, כתבו דמיירי שהשליח אומר שהיה שליח לקבלה. ואיירינן כשיש שנים שמעידין על כך. [עיין לקמן אות ד.]. וכתב המהרש"א דכוונת תוס' דאי אפשר לומר שאמר שהי שליח להולכה, דממה נפשך, לפני שנתן לה יכול לבטלו, ואי נתן לה, הרי אין נאמנות דשליש כי אינו בידו. והקשה הפני יהושע, דאף דבאמת יש הסוברים, דשליש נאמן דוקא בשלישות יוצא מתחת ידו. אבל בשיטת התוס' אי אפשר לומר כן, שהרי כתבו להדיא בד"ה בעל, דמה שתקנו בפני נכתב ובפני נחתם משכונה לשכונה, היינו משום דסברי כרב חסדא דשליש נאמן. והרי כל דבריהם בענין בפני נכתב ובפני נחתם, בגט ביד אשה מיירי. אלמא דלית להו האי סברא. ועל כן ביאר דלשיטת התוס', ר' הונא ור' חסדא פליגי בין בשליח להולכה, בין בשליח לקבלה, ובין שהגט ביד השליח בין שכבר מסרו לאשה. אלא דניחא להו לפרש הכא לענין שליח לקבלה, דאמתי' דהכא קיימי, דבשליח לקבלה קאי כל השקלא וטריא דשמעתין. [אמנם מלשון התוס' ד"ה שליש נאמן, בתוה"ד, לכך נראה לפרש דהא הימניה, כיון שמסר בידו, על דעת כן מסר לו שיהא לגירושין אם יאמר לגירושין, אף על פי שהוא משקר. נראה לכאורה שלמדו כמו שביאר המהרש"א.]

ג) תוס' ד"ה בעל, וא"ת א"כ וכו'. הרמב"ן תירץ, דלא אמר רב הונא דהשליש אינו נאמן, אלא כל זמן שהגט בידו. אבל משהגיע לידה, שוב אין הבעל נאמן, אף שאינה טוענת ברי, משום דהימניה ועביד שליחותיה. אבל כל זמן שלא מסרו לה אף על פי שהאמינו מתחילה, כיון שלא עשה שליח שליחותו אינו נאמן. וכתב, דשמא לפי זה יש לבאר לשון רב הונא, "אם איתא דלגירושין יהביה ניהליה בעל לשליש, לדידה הוה יהיב לה". לא הוה יהיב הבעל לאשה. אלא השליש לאשה, ולא היה מעכו בידו. וכיון שלא מסרו לה, שמע מינה לפקדון יהביה ניהליה, ולצעוריה מיכוין. אי נמי עכשיו נתן עיניו בה.

ד) רש"י ד"ה דאיתיהיב למחילה, בתוה"ד, אבל במילתא דאיסורא אין בידו להאמין. הקשה הרי"ן (כט: מדפי הרי"ף), דהא כי היכי דבממון אמרינן דמשעה שנמסר ביד שליח גמר והקנה, שכל מה שירצה שליח יעשה, בגיטין נמי מצינן למימר הכי, וכענין שאמר לעיל (כט:): לענין נאמנות עלי שלא פייסתי. ומשום הכי כתב, דהכי קאמר, שאני ממון שהוא דבר שניתן לימחל, וגמרי והקנה בכל מה שיאמר שליח ואפילו ישקר, אבל באשה לא עביד אינש דמחיל הילכך מסתמא לא יהביה ניהליה אדעתא דהכי.

ה) גמ' שם. לכאורה קשה, הרי הגמ' ביארה לטעמיה דרב הונא, משום דאי לגירושין יהביה לדידה הווי יהיב לה, וכמו שביארו רש"י ותוס' ד"ה בעל, דהיינו דווקא אי הווי יחידו בעיר. אבל בלאו הכי, גם רב הונא מודה דהשליש נאמן, והיאך נאמן הא הווי איסורא. (י.צ.ב.) אמנם לשיטת הרי"ן הובא באות הקודמת, לא קשיא. אבל רש"י לא פירש כן.]

ו) [רש"י ד"ה ואמאי, בתוה"ד, ולא באמירה. אמנם התוס' לעיל (סג): ד"ה ושליש, והכא ד"ה וליהמניה כתבו, דבעינן עדי אמירה. ויש לבאר, דרש"י לשיטתו בד"ה מי קא, דנאמנות השליח מטעם מיגו. אבל לתוס' דנאמנותו

עצמה. והקשה, דהאי קרא ד"כי ימכור איש" אינו במוכר עצמו. ותירץ, דהכי פירושו, "כי ימכור איש את בתו", דוקא האיש מוכר את בתו, ואין הבת מוכרת את עצמה, וכאן למדך הכתוב דאין אשה מוכרת את עצמה, אף על פי שהאיש מוכר את עצמו.

יט גמ' שאני שתופי מבואות דרבנן. בתוס' ד"ה שאני, הוכיחו מתירוץ הגמ', דהא דפליגי אי זוכה לאחרים היינו מדאורייתא. ולרש"י דאינו זוכה אלא מדרבנן [עיין לעיל אות יד]. תירץ הפני יהושע, דהיינו משום דבחנם לא שייך להפקיע ממון מרשות מרא קמא, דברשותיה קאי מדאורייתא. מה שאין כן לענין שתופי מבואות דתקנתא דרבנן, הם אמרו מעיקרא, דתקנתא שיוכל לזכות העירוב אף על ידי קטן. דתחלת תקנת שתופי מבואות איתא בירושלמי (עירובין פ"ג ה"ב הביאו המהרש"א סוף עירובין) היתה לשום אהבה וריעות בין השכנים, על ידי מעשה שהיה על ידי קטן. ותחלת התקנה שיזכו על ידי קטנים, ובאין סמוכין על שלחנו.

דף סה ע"א

א גמ', מתיב רב אויא וכו'. הקשה הרמב"ן, הא התם איירינן לענין לזכות לעצמן במעות ולא לענין לזכות לאחרים. ותירץ, דאיירינן בגוונא שאמר להם בעל הבית פדו לי משלכם. דלא אמרינן דהם זכו וזכו בפירות, ויחזור ויקנו לבעל הבית. אלא מיד ההקדש הן זוכין לו. (וכן תירץ הרשב"א.) [ולכאורה כן משמעות לשון רש"י, שכתב בסוד"ה ופדו בהן. ושלחם שלו שהם חוזרין ונותנים לו.] עוד תירץ, דכיון דלשמאל אינו זוכה לאחרים, סבירא ליה שאין זכיה לקטן מן התורה. והא דקטנה מתגרשת, היינו משום דלא בעינן דעתה, כמו בגדולה המתגרשת בעל כרחיה. ועיין באות הבאה.

ב תוס' ד"ה ופדו, בתוה"ד, וי"ל דאתיא כמ"ד וכו' דהגיעו לעונת נדרים. וכן תירץ הרשב"א. עוד תירץ, דהכא איירינן בכל קטן, ופדיון שאני, דכיון שפודין שוה בשוה אין צריך דעת כל כך, כמו על הפרשת תרומות ומעשרות.

ג בסוה"ד, אבל לרב חסדא דאינו זוכה לאחרים וכו', גם בחילול מעשר שני לא יזכה לאחרים בחילול. עיין באות א'. ובחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ד מוזכיה ומתנה ה"ו) ביאר, על פי מה דאתא בבבא קמא (ט.ט.), דמעשר שני שאינו ברשותו אינו יכול לחללו, משום דבעינן דומיא דביתו, שיהא שלו וברשותו. הרי, דחילול מעשר שני בא מכח הבעלים, וגם כשאחר מחלל, אינו אלא מדעת הבעלים ורשותן. ובלא דעת הבעלים אין חילולו חילול. ועל כן כל פדיית מעשר שני של אחרים, חשיבא זוכה לבעלים של המעשר.

ד גמ', בעציץ שאינו נקוב דרבנן. כתב הריטב"א (רבינו קרשקש), דהא דלא פריק במעשר שני דרבנן כגון מעשר שני דאילנות וירקות, משום דההוא אית ליה עיקר מן התורה, אבל בעציץ שאינו נקוב אין לו עיקר מן התורה כלל.

ה גמ', שם. הקשה בחידושי רבינו חיים הלוי (שם) דמדוייק מסוגיין, דרצתה לאוקמה למתניתין דמערימין, במעשר שני דאורייתא, ולאוכוחי מינה דקטן אית ליה זכיה גם לאחרים. ושפיר לדעת התוס', [שהובא לעיל סד: אות יב] דלמאן דאמר דקטן זוכה לאחרים, היינו מדין תורה. אבל לרש"י דכתב (שם) דהא דזוכה לאחרים היינו מדרבנן, איך יפרש הסוגיא. ותירץ, על פי מה שהעלה, דגם מעשר שני שיש לו בעלים, עיקר מעשה החילול והפדיה נעשה מכח הפודה, אף שאינו הבעלים, ולא בעינן לדין שליחות לכך, אף דבעינן שתהא הפדיה נעשית בשביל הבעלים ומכחם ומדעתם, (כדלעיל אות ג').

ואם כן, הא דכתב רש"י דקטן זוכה לאחרים רק מדרבנן. היינו למאי דפליגי רב יהודה בשם רב אסי ושמואל, דמיירי בווכה דבר שצריך מעשה זכיה וקנין, דבעינן לכך לדין שליחות, ומדאורייתא אין שליחות לקטן. והא דמועיל זכיותו לאחרים לענין מעשר שני מדאורייתא, משום דבאמת עיקר הפלוגתא אם קטן זוכה לאחרים אם לא היא מדין תורה, ועל כן למאן דאמר קטן זוכה לאחרים פדיונו במעשר שני קיים מדין תורה, כיון דלא בעי לדין שליחות לזכות לו, שהוא הגורם להוריד הזכיה לדרבנן.

אינו טעם להפחית כוחה, כיון גדולה היא, ואם היתה יתומה בודאי היה לה כח מחמת עצמה (ש.ב.).]

יב תוס' ד"ה נערה המאורסה, פירש בקונטרס דוקא נערה נהיינו מה שכתב בד"ה היא ואביה דהא גדולה היא וכו', ושוב הגיה רש"י דה"ה קטנה. הקשה התורת גיטין, היאך אפשר לומר כן, הא בפירוש זיכתה תורה כסף קידושיה וגיטה לאביה, כמו שזוכה בשבח נעוריה. אם כן, כל זמן שלא נקנה נייר של הגט לאב, היאך מתגרשת. הא בקבלתה אותו, אינה יכולה לזכות בעבורו. משום דאין קטן זוכה לאחרים מדאורייתא, ותירץ, דעיקר זכיה היא לעצמה, ואביה מינה דידה קזכי, כמו כל שבח נעוריה ומעשה ידיה.

יג בא"ד, בתוה"ד, והביא רבינו יצחק וכו'. אמנם הרשב"א כתב בשם הרמב"ד, דדוקא נערה, אבל קטנה אביה ולא היא. ומתניתין דלקמן (סה.) דקתני, קטנה שאמרה התקבל לי גטי אינה מגורשת עד שיגיע גט לידה, הא כשהגיע גט לידה מגורשת אף על פי שיש לה אב, כדמשמע התם. מוקמינן בשנתן לה אביה רשות לקבל את גיטה, דהוה כמי שמוחל לה הזכות שיש לו עליה לאותה שעה, והרי היא ברשות עצמה בשעת קבלת הגט. ודחה דבריו, משום דאי מיירי בנתן לה רשות, מאי קא דייק ממתניתין "הא נערה הרי זה גט", שאני התם דנתן לה אביה רשות.

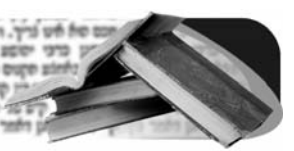
יד [רש"י ד"ה אינה מתגרשת, בסוה"ד, אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת. לכאורה יש לומר דרש"י הוכרח לפרש כן, משום דכתב לעיל בד"ה היא ואביה, דדוקא לגדולה יש יד, וכן כתבו התוס' ד"ה נערה בשמו. אם כן, כיון דאיירינן בקטנה, היינו דוקא בקבלת אביה. (א.ב.).]

טו רש"י ד"ה זוכה אף לאחרים, ומדרבנן. אמנם תוס' ד"ה שאני, כתבו דמהא דתירצה הגמ' שאני שתופי מבואות וכו', חזינן, דר' יהודה ור' חסדא פליגי אי זוכה לאחרים מדאורייתא. וביארו דהא דליתיה לקטן בשליחות, היינו דוקא במלתא דליתיה בנפשיה. אבל במילתא דאיתיה בנפשיה, איתיה בשליחות וזוכה לאחרים. ובחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ד מוזכיה ומתנה ה"ו), ביאר דעת רש"י בב' אופנים, א. דסבר דקטן אין לו שליחות כלל אף במילתא דאיתיה בנפשיה. ב. דסבר דזכיה נמי מיקריא ליתיה בנפשיה. ומה שזוכה בדעת אחרת מקנה, מדין תורה. היינו משום דעת הגדול, וממילא אין זה בכלל איתיה בנפשיה. עוד כתב, דמסוכה (מו: נראה, דדעת רש"י דקטן לית ליה זכיה מדין תורה, אף בדעת אחרת מקנה. דכתב שם, דהא דינוקא מיקנא קני, הוא מדרבנן, וממילא דהוי מילתא דליתיה בנפשיה, ואינו זוכה לאחרים רק מדרבנן.

טז גמ', זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים. תוס' ד"ה שאני, הקשו מהא דתנן לעיל (נט:), דתקנו מציאת חרש שוטה וקטן מפני דרכי שלום, ומשמע דלא זכו מדינא. ותירצו, דהכא מועיל מדין דעת אחרת מקנה. והריטב"א (רבינו קרשקש) תירץ עוד, דהתם לא זכה משום שאין דעתו של קטן לזכות לעצמו אלא לאביו, אבל בדבר אחר זוכה ודאי לעצמו.

יז גמ', שם. כתב הריטב"א (רבינו קרשקש) בשם רבותיו, דקטן זוכה דוקא במטלטלין אבל לא בקרקעות, דאין לו יד לקנות והוא אינו בדרכי הקנאה כלל וחוקתו אינה חזקה, ואפילו במטלטלין נמי אינו זוכה אלא בדבר שהוא תחת ידו אבל בחליפין לא, שהוא אינו בדרכי הקנאה כלל לא לקנות ולא להקנות, והלכך אין אדם זוכה במטלטלין דקטן אף דמקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין כשהגיע לעונת הפעוטות, אלא אם כן מחזיק בהם הקונה, דכיון דברשותו מחזיק בהן נתנו לו רשות לזכות בהן כדי חייו. ולפי זה כתב, דמי שמתחייב לקטן בין בקנין בין שמתחייב לו מנה בשטר, אינו זוכה, כיון שאין הדבר תחת ידו, אלא אם כן מוכה להם על ידי אחר.

יח גמ', האי שפחה היכי דמי וכו', כתב הרשב"א, דיש מוכיחין מכאן, דאין האשה מוכרת את עצמה. דאי לאו הכי, לישני דאיירינן בגדולה המוכרת עצמה. והכי נמי איתא בספרי (נמצא במכילתא דר' ישמעאל פרשת משפטים פ"ג) "כי ימכור איש את בתו", איש מוכר את עצמו, ואין אשה מוכרת את

דאיירינן בגוונא שרצתה הגמי' לאוקי לעיל (כד.), באומר לה לא תתגרשי בו אלא בפני בית דין פלוני. ואף דהתם דחי להאי אוקימתא, היינו משום דבכהאי גוונא לא היתה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אבל הכא מצי קאי האי שיונייא באומר לא תתגרש בו אלא בבית דין של מתא מחסיא, והכא ואין הכי נמי שלא יאמר בפני נכתב ובפני נחתם. [ולכאורה צריך עיון, דאכתי כיון שהוא שליח לקבלה, ולא האשה עצמה. בעינן שייעשה שליח לקבלה, והרי לא חזרה שליחות אצל הבעל].

(ג) בא"ד, אי נמי וכו'. וכן כתב הרשב"א, ועוד תירץ, דכיון דהבעל לא התנה בכך אלא היא, לא הוי שלוחו אלא שלוחה מתחילה ועד סוף, עד מתא מחסיא שליח הבאה, ובמתא מחסיא שליח קבלה. ובהאי גוונא לא שייך למימר לא חזרה שליחות אצל הבעל. [ועיין לעיל סב: אות ט]

(ד) גמי', אמר רבה ל"ק הא רבנן הא רבי אלעזר וכו'. פירש רש"י ד"ה הא רבנן, דאמרי לעיל וכו', ולא איכפת לה וכו' אי שני לאו שלוחיה הוא. [והעולה מדבריו דהבין, דלא קפיד איניש במאי עביד ליה שלוחיה ערוב אי בתמרים אי בגרוגרות, אלא דלרבנן אף במידי דלא קפיד בעי לעשות כמו שצוהו ובלאו הכי לאו שלוחיה הוא] אמנם הרשב"א הקשה, הא רבי אלעזר נמי לא פליג עלייהו דרבנן אלא בגט, וטעמא דידיה משום דאיהי כיון דבעל כרחה מתגרשת, מראה מקום היא לו כדעיל (בעמוד א). אלמא בעלמא מודה להו. [והנראה שלמד דשייך קפידא בין תמרים לגרוגרות, והכי נמי לענין מקום קבלת הגט. אלא דר' אלעזר סבר, דבגווא שמתגרשת בעל כרחה אין לקפידא שום משמעות ועל כן מראה מקום היא לו, ודלא כרש"י] ותירץ, דמכל מקום כיון דרבנן אית להו קפידא אפילו בדידה, אף על גב דבעל כרחה מתגרשת. ורבי אלעזר לית ליה קפידא בהכי, שמע מינה דטפי אית קפידא לרבנן מרבי אלעזר, וכיון שכן, דלמא רבי אלעזר דלית ליה קפידא כולי האי, לא הקפיד עליו דוקא לערב בגרוגרות. אי נמי, הכא נמי חשיב עשיית העירוב בעל כורחיה, דהא לא מערב אלא למצוה, כגון שבא רבו לאותו רוח. הילכך לא שייך שהקפיד, אלא מראה מקום הוא לו.

(ט) תוס' ד"ה הא והא רבנן, בתוה"ד, וכן בפרק הנהנה כו'. כתב המהרש"א, דמהייתא הוי מצי לדחויי פירוש רש"י, דאם כן לרב יוסף הוי האי דנהנה דלא כמאן. אמנם הפני יהושע כתב, דאיכא למימר, דההיא דנהנה אתיא כרבנן דרבן שמעון בן גמליאל בבבא בתרא (קסה). גבי פשוט ומקושר, דסברי דאף דלא שייך התם קפידא כלל, לא אמרינן מראה מקום הוא. והא דהקשה אביי לרב יוסף מההיא דעירב במגדל ועירב בשובר, ולא אוקי לההיא דאינו עירוב, כרבנן דרבן שמעון בן גמליאל. היינו משום דהקשה לדבריו דרב יוסף, ואיהו לא ניחא ליה לאוקי ברייתות דעירובין כתנאי, מדלא מוקי נמי ברייתא דגרוגרות ותמרים כתנאי דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן דפשוט ומקושר, והיינו משום דבעי לאוקמי כולהו ברייתות דעירוב ככולי עלמא.

(יז) רש"י ד"ה פטורה, דדלמא לשון פטור וחובה וכו'. כתב התפארת יעקב, דלא נתכוון רש"י שתהא ספק מגורשת, דהא לא אמר כלום קתני. ומשום דבעינן שישמע הסופר מפי הבעל, וכל שיש ספק בלשונו הרי לא שמע ממנו שיכתוב גט, ולא הוי גט כלל. ומכל מקום כתב, דאם אמר בפירוש לכתוב גט, ועל הנתנתה אמר לשונות הללו, ספק מגורשת. כיון דלשון מסופק הוא. אמנם הסתפק, אי הנך לישיני לא מהני, דוקא באינו מדבר עמה על עסקי גט. כברישא, דודאי איירא באינו מדבר, כיון דלישיני מעליא נינהו. אבל במדבר ודאי לגירושין נתכוין. או דלמא, אפילו במדבר עמה לא מהני, כמו בקידושין, דאמרינן דלישיני גריעי גרע משתיקה. ומסיק, דמסתבר דאפילו מדבר עמה על עסקי גיטין לא מהני, כיון דאפילו אמר אמרו לא מהני, ומשום דבעינן שמיעה מפיו, כל שאינו לשון ברור לא שמע מפיו.

(יז) [רש"י ד"ה ר' נתן, בתוה"ד, ולי נראה וכו' כמו שלוחה וכו'. משמע דפטורה לשון עברי. ואף דלהלן בד"ה דייק כתב דהוא לשון ארמי, יש לומר דארמי הוא שיבוש לשון עברי, כדכתב המעדני יום טוב על הרא"ש בברכות

(ו) גמי', אמר רבא ג' מדות בקטן וכו'. רש"י גרס כבגמ' דידן. אבל הר"ף (ל: מדפי הר"ף) גרס, צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים, וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה, הפעוטות וכו' וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון. והקשה הר"ף (שם) מאי טעמא חילק רבא בין השיעור שראויה לגירושין מקידושין, הא נאמר בהם לשון אחד. דהכא תנן, כל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש. וביבמות קז: איתא דקטנה היודעת לשמור קדושיה מתקדשת למיאון. ותירץ בשם הבעל המאור דבקדושין איכא קדושי כסף דצריכי שמירה מעולה, ולפיכך בעינן שתהיה בפעוטות. אבל בגט שאין צריך שמירה כל כך, בצרור וזורקו אגוז ונוטלו סגי. ולגירסת רש"י תירץ, שלא רצו להתיר אישות דאורייתא בפחות מעונת פעוטות, אבל לענין קדושין אין כאן קולא.

(ז) [רש"י ד"ה וכנגדן בקטנה, בתוה"ד, משלחה ואינה חוזרת קרינא ביה. לכאורה קשה, דלעיל (סד:)] כתב רש"י ד"ה הא שוטה, מדלא קתני שטר אחר משמע דלאו שטר הוא אלא מידי דלא דמי ליה, ומסתבר דאף למסקנת הגמי' שם דמבחנת בין גיטה לדבר אחר היינו חפץ אחר. ובדאי מבחנת בין גיטה לחפץ אחר הרבה קודם עונת הפעוטות, ואין ייתכן דהם בומן שווה. (א.ב.) ויש לומר, דרש"י לא כתב כאן דפעוטות היינו מבחנת, אלא דמשלחה ואינה חוזרת. ויש לבאר על פי מה שתיירץ באות הקודמת הבעל המאור לרש"י, דהשיעור דפעוטות שאמר רבא, היינו לחומרא דאשת איש, ואינו אותו שיעור דמבחנת. וכונתו, דבגיל פעוטות בודאי אינה חוזרת, והוא הקובע לענין כשרות הגרושין. אמנם לתוס' לעיל (סד:)] ד"ה כל, שכתבו להדיא, דמבחנת הווי כפעוטות, צריך עיון].

(ח) תוס' ד"ה וכנגדן, בתוה"ד, וקשה דרבא גופיה וכו'. הרשב"א פירש בשם בעל ההלכות, דהגיעו לעונת נדרים, היינו אלו שנדריהם קיימים בין יודעים לשם מי נדרו בין אינם יודעים. דהיינו באיש בן י"ג שנים ויום אחד, ובאשה י"ב שנים ויום אחד, והוא שהביאו שתי שערות. וכתב, דנראין דבריו, מדאמרינן הכא נדריהן נדר והקדשן הקדש, דאילו קודם הזמן הזה אין נדריהן נדר עד שבודקים אותם, והוה ליה לרבא למינקט נדריה נבדקין. וקטנה דנקט לאו דוקא, אלא משום דנקט שלש מדות בקטן, קאמר קטנה.

(ט) גמי', ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים. כתב הריטב"א (רבינו קרשקש), דדוקא בנכסי אביו, דמשום דנפלו לו בירושה זילי גביה, ודוקא בקרקעות. עוד כתב, דאפשר דדוקא במכירה, אבל במתנה מתנתו מתנה כיון שהוא גדול.

(י) מתני', קטנה שאמרה וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ו מגירושין ה"ט), דקטנה אינה עושה שליח לקבלה אף על פי שחצרה קונה לה גיטה כגדולה, מפני ששליח קבלה צריך עדים ואין מעידין על הקטן, שאינו בן דעה גמורה. ובהשגות הראב"ד (שם) כתב, דהטעם משום "אתם גם אתם" לרבות שלוחכם, מה אתם בני דעת אף שלוחכם בני דעת, נמצא שהשליח והשולח צריכין להיות בני דעת. והקשה הפני יהושע על הרמב"ם, דאם כן קטנה היאך מתגרשת הא בעינן עדים, עידי חתימה או עידי מסירה ואין עדות לקטן, ונשאר בצריך עיון.

(יא) מתני', שם. עיין באות הקודמת. הקשה בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ו מגירושין ה"ט), דהרמב"ם (פ"ב משלוחין ושותפין ה"ב) כתב, דמי שאינם בני דעת והם חרש שוטה וקטן, אינן נעשין שלוחין ולא עושים שליח, אחד הקטן ואחד הקטנה. אם כן למה הוצרך הכא לטעם שאין מעידין על הקטן. ותירץ, דמשום טעמא דבעינן בני דעת, היתה יכולה לקבל גט על ידי שליח במקום שהגט זכות לה, אבל משום הך טעמא דאין מעידין על הקטן, אף אם יהיה לה זכות, כיון דמכל מקום מיהא בעינן עדים.

דף סה ע"ב

(יב) תוס' ד"ה גיטא, בתוה"ד, וי"ל דמיירי וכו'. העיר המהרש"א, דיש ליישב

(פ"ב סי' ב' ס"ק ז'). (א.ב.ז.).

(יח) רש"י ד"ה היוצא בקולר, ליהרג למלכות. אמנם **הריטב"א** (רבינו קרשקש) כתב, דהוא הדין לקולר של ממון.

(יט) מתני' ר' שמעון שזורי אומר אף המסוכן. פירש **רש"י ד"ה המסוכן**, חולה. ודייק **התוס' יו"ט**, דמדלא כתב חולה **המסוכן**, שמע מינה דכל חולה מסוכן קרי ליה, אף שלא הכביד חוליו, וכתב שכן הבין **הבית יוסף** בדבריו. וכן ביאר **המאירי** להדיא. והקשה **התוס' יו"ט** אם כן, אמאי לא תנן חולה. **והשושנים לדוד** ביאר, דאף רש"י סובר דחולה היינו דוקא מסוכן. והא דנקט חולה, היינו משום דהוקשה לו לישנא ד"מסוכן" דנקט רבי שמעון שזורי, שהרי אף היוצא בקולר ובשיירא בכלל סכנה הם. ולכך פירש שכוונת ר' שמעון שזורי מסוכן היינו חולה. והוכיח כן מהא דכתב **רש"י לעיל** (יג): **ד"ה אף המסוכן** מסוכן היינו שכיב מרע, והיינו שאף לרש"י דווקא חולה מסוכן שהוא שכיב מרע הדין כן ולא כל חולה. ועיין באות הבאה. והמאירי הוכיח כדבריו, מהא דאיתא **לעיל** (שם) דלא מיתוקמא מתניתין בשכיב מרע, מהא דר' שמעון שזורי, ואם מסוכן דוקא נוטה למות היה להם להעמידה בשכיב מרע, שאינו מסוכן.

(כ) מתני' שם, עיין באות הקודמת. אמנם **הרמב"ם** (פ"ב מגירושין ה"ב) כתב, מסוכן והוא אדם שקפץ עליו החולי במהרה והכביד חליו מיד. וביאר **הפני יהושע**, דהוי כמצוה מחמת מיתה, לפי שהוא בהול ואימת מיתה עליו, מה שאין כן בסתם שכיב מרע. וכתב דכן נראה מלשון **הרי"ף והרא"ש** ועוד. וכן הוכיח **הריטב"א** (רבינו קרשקש) **מהירושלמי** (פ"ו פ"ה) שכתב, דמסוכן כגון שקפץ עליו החולי מהרה שלא כדרך בני אדם, דאמר ווי ליה לההוא גברא דקא מאית. **והמאירי** (שסבר כרש"י עיין באות הקודמת) ביאר, דכוונת הירושלמי, מפני שבסתם אין מחזיקים חולי של סכנה כרוב החללים, עד שנמשך בו שלשה ימים. אמנם אם קפץ עליו החולי והכביד מיד מסוכן הוא. ומה שהוכיח המאירי (באות הקודמת) כדבריו מסוגיא דלעיל, תירץ הפני יהושע, דליכא לאוקמה בכהאי גוונא, משום דסיפא באמר תנו מנה לפלוני, על כרחך בעינן לאוקמי במסוכן, דהוה ליה מצוה מחמת מיתה. דאי בסתם שכיב מרע, הוי ליה מתנת שכיב מרע במקצת דבעי קנין. ומתניתין על כרחך איירי בלא קנין דומיא דגיטין.

דף סו ע"א

(א) גמ' בשלמא מתנה איתה לאחר מיתה. הקשה **בחיודשי הגרע"א**, הא גם מתנה ליכא לאחר מיתה דאין קנין לאחר מיתה, אלא בשכיב מרע תקנת חכמים היא משום שלא תטרף דעתו. ואם כן בפשוטו יש חילוק, דבמתנה שייך תקנה אבל גט אי אפשר להקל באיסורא, ואי דיכולים חז"ל לומר דהוי גט ובדרך אפקעינהו, אם כן מה תירץ דאין גט לאחר מיתה הא מכל מקום אפשר על ידי אפקעינהו, ונשאר בצריך עיון. ונלכאורה צריך עיון אמאי לא הבין שלכך כיוונה הגמ' דמתנה ישנה לאחר מיתה משום אותה תקנה]

(ב) תוס' ד"ה דמי חמרא, וא"ת וכו' הוי דשלב"ל וכו'. **התפארת יעקב** תירץ, דהתם לא נתחייב למכור השור, אלא אמר שכשימכרנו יהיו דמיו קדושים, הלכך הוי דבר שלא בא לעולם. אבל הכא היה חיובו למכור היין וליתן לו דמיו, דהוי כמכרו לו, ואין היין דבר שלא בא לעולם,

(ג) תוס' ד"ה כדי ליפות, בתוה"ד, ונראה וכו'. אמנם **הרמב"ן** כתב, דאם אמר לו יין שוה ד' מאות ודאי אם החמיץ ממנו מקצת מראה לו מחומץ, וכמו האומר תנו לו מאה חביות יין מן האוצר, דמראה לו חמוץ, וכדאיתא **במנחות** (קח): האומר לחבירו בית בבתי אני מוכר לך, ונפל אחד מהן, מראה לו נפול, שור וכו' מראהו מת. אמנם **הרשב"א** יישב דברי התוס', דלא אמרו מראהו נפול ומראהו מת, אלא בדבר מסוים, כגון באומר עבד בעבדי, שור בשורי, אבל חמרא שוה ד' מאות, לאו דבר מסוים הוא, דהכל מעורב הוא, ואפילו רמי בחביות איהו לא חבית קאמר אלא חמרא.

(ד) מתני', כל השומע קולו. כתב **הרמב"ן**, דמסתברא, דאם אמר כל השומע קולו וכו' ושמעו שלשה, אחד כותב ושנים חותמין, ואף שאמר שאמר כל השומע אין צריך במעמד כולן. דלא נתכוון לרבות בעדים, אלא ליתן רשות לכל שניים לכתוב.

(ה) תוס' ד"ה כל השומע, אף על פי דאמרין וכו'. **הרמב"ן** תירץ, דהתם כל הרוצה לתרום קאמר מדעתו, ואינו אלא כנותן רשות, אבל לאו שליחותיה הוא, וגבי תרומה אפילו גילוי דעתא נמי מהני וכן ביאר **הר"ן בנדרים** (לו): [ונראה דאף תוס' בתירוצם השני בעו למימר הכי, דהרי כתבו דלישנא דכל הרוצה לא הווי שליחות.]

(ו) רש"י ד"ה כל השומע קולו, שמו ושם עירו. כתב **התפארת יעקב**, דצריך לומר דמיירי שידועין על כל פנים דבעלה של אשה זו שצוה לגרש, שמו ושם עירו כמו שאמר. דאי לאו הכי, מה בכך דבשעת הסכנה כותבין אף שאין מכירין, הא תקנה זו היתה שלא לחוש לרמאות, אבל לא היכא דיש לחוש דבאמת אחר הוא.

(ז) מתני', הרי אלו יכתבו ויתנו. הקשה **התפארת יעקב**, נהי דלא ניהוש שמא בעת נתינה כבר מת, דיש לומר דבעת נתינה נמי שמעו קולו. מכל משום כיון דקיימא לן כרבי יוחנן **לקמן** (ע:), דבעינן שיהא שפוי בעת הכתיבה והנתינה. ניהוש שמא מטורף הוא באותה שעה, ואי בעינן לבדקו הרי יכול לומר תנו או לרמו, ואין לחוש לכלום. ותירץ, דאף לענין מיתה לא בעינן שישמעו קולו בעת הנתינה. ואף דקיימא לן כרבא **לעיל** (כח:), דגוסס לא מוקמינן בחזקת קיים, הכא עדיף, אף דרובא למיתה, מכל מקום לאו גוסס הוא. והכי נמי, הא דבעינן לבדקו אם הוא שפוי, היינו דוקא שלא בשעת סכנה, אבל במקום דלא אפשר, מוקמינן אחזקת שפוי.

(ח) מתני', אמר רשב"ג וכו'. איתא **בתוספתא** (פ"ד ה"ו), דבספק אם מעצמו נפל, אי הרוח דחפתו, אם לאלתר נפל, כותבין ונותנין שאני אומר מעצמו נפל, ואם לאחר זמן נפל אין כותבין ואין נותנין, שאני אומר שמא הרוח דחפתו. והקשה **הרשב"א** על **הרמב"ם** (פ"ב מגירושין ה"ג), דכתב, ספק הפיל עצמו ספק דחפתו הרוח, הרי זה גט. עד שיוודע לך בבירור, שהרוח דחפתו. דדבריו דלא כהתוספתא. עוד הקשה, דספק איסורא הוא ולחומרא. וכתב, דשמא יש טעות סופר בחיבורו, וחסר "אם מיד נפל הרי זה גט", כדברי התוספתא.

דף סו ע"ב

(ט) מתני', אמר לשנים תנו גט לאשתי וכו' הרי אלו יכתבו ויתנו. **בחדושי החתם סופר** דייק, מדלא אמר האומר לשנים. משמע, דמתניתין ממשיכה למשנה הקודמת. "הבריא שאמר כתבו ולא אמר תנו אינו אלא כמצחק". ואתיא מתניתין למימר, אבל אמר תנו בלא כתבו, הרי אלו יכתבו ויתנו, אף שלא אמר אלא תנו. **והתוס' ר"ד**, ביאר דאמר תנו ולא כתבו, אינו דומה לאמר כתבו ולא תנו. משום שאם אמר תנו לא יכולים לתת אי לא יכתבו, ועל כן מה שאמר תנו, כולל גם המנוי לכתביבה.

(י) גמ' שלחו ליה וכו' כתבו ותנו גט לאשתי וכו' לסופר וכתב וחתמו הן מהו. פירש **רש"י בד"ה הכי**, דמבעיא להו, אהא דתנן במתניתין, **יכתבו**. אי אחתימה קאי, או אכתב הגט. וכתב **הרשב"א**, דהא דנקט כתבו ותנו, לאו דוקא. והוא הדין האומר לשנים תנו גט לאשתי, כדקתני במתניתין. ונקטי לה לרבותא, (כמו שכתבו **התוס' לעיל** (עמוד א') **ד"ה אמר**) דאפילו במפרש כתבו איבעיא להו אי כתב ידן הוא, אבל כתב הגט לא. ובשם **הרו"ח** כתב, דמשום דכל תנו לשנים, כמאן דאמר להו כתובו, נקט לישנא רויחא. והקשה, אם כן, מאי קאמר בסמוך, ותפשוט ליה ממתניתין, הא אינהו פירושא דמתניתין איבעיא להו. והווי להו למימר, והא מתניתין יכתבו ויתנו קתני. ובשם **התוס' כתב**, שפירשו, דבי רב נסתפקו דוקא באמר לשנים **כתבו ותנו**, משום דבאומר להם תנו, או לשלשה כתבו ותנו, לא הוי קפידא אלא

מילתא. אבל בודאי שאדם יכול למנות שליח שלא בפניו, ולהודיעו הדבר על פי עדים.

טז) תוס' ד"ה חתם, וא"ת וכו'. הרמב"ן תירץ, דאפילו בכתב סופר נמי מפיך מיניה חורבנא, דזימנין דאמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו, ומשום כסופא דסופר חיישי ולא מחתמי אלא חד ומכשרי ליה בכתב סופר מובהק ועד אחד, ולית ליה כסופא לסופר בהכי אלא יקרא נמי עבדי ליה, ובעל לא אמר הכי דלא סמיך עליה בעד, אלא על פלוני ופלוני. אמנם **הרשב"א** דחה תירוצו, משום דהא ודאי לא שכיחא דלא מחתמי ליה, ולא חתים אלא חד מיניהו. ועוד, דאם כן למה להו לאתויי דרב חסדא ורבי ירמיה, לא הוה להו לאקשוויי אלא ממתניתין, דתנן סופר ועד כשר ואי אמרת וכו'. אמנם **הרמב"ן** תירץ לקושיא בתרייתא, דהא דמייתי בגמרא דר' ירמיה, משום דעליה נאמרו דברי רב חסדא, והוא הדין דלשמואל נמי.

יז) תוס' ד"ה מותניתין (בנמשך לעמוד הבא), **בתוה"ד**, וא"ת אכתי היכי קתני וכו'. הקשה **התפארת יעקב**, דאי הא נמי כשר ולא תעשה, ליכא למיחש לחורבה וחתם סופר כשר, ואם כן יכתבו ויתנו, היינו שיכתבו ויחתמו ויתנו. ותירץ, דצריך לומר דנמשכו לדבריהם הקודמים, דלרבי מאיר לעולם חיישינן לתקלה באומר לג' תנו, ועל כן חתם סופר פסול.

דף סז ע"א

א) תוס' ד"ה אמרו לסופר, לא דמי לעד מפי עד וכו' והראשונים הם שלוחי הבעל. הקשה **התורת גיטין**, אטו אם יבואו שנים לשנים אחרים, ויאמרו, ראובן שלחנו להודיעכם שתעידו עליו, מי מהני. ותירץ, דהחסרון דעד מפי עד, דוקא היכא דבעינן הגדה בבית דין, והיינו בגמר הדבר. כגון כשבאים להוציא ממון, או אשה מבעלה. אבל היכא שמעידים שאיש זה ראוי לגרש או להקנות, לא בעינן הגדה בבית דין. והכא נמי הראשונים מעידים רק שהשניים ראויים לכתוב ולחתום. והחזון איש (אבן העזר פד, סק"ז) ביאר, דכיון שהשנים האחרונים הם שלוחי הראשונים, נחשב כאילו חתמו הראשונים עצמם על השטר או על הגט, ולכן אינם צריכים הגדה בבית דין, דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין. וסיים, שנראה שזו עומק פשט דברי **הרמב"ן לעיל** (כט.).

ב) גמ', כיון דאמר מר כשר ולא תעשה כן בישראל לא שכיח. הקשו **התוס' לעיל** (סו:): **ד"ה מתני' בתוה"ד**, אם כן אמאי אוקי רב חסדא מתניתין דחתם סופר ועד אליבא דרבי יוסי, ולא אליבא דרבי מאיר. הא אליבא דרבי מאיר נמי, ליכא למיחש לחורבא, משום דכשר ולא תעשה כן בישראל. והרשב"א הוסיף, דרב חסדא גופיה סבר להלן כן. ועיין מה שתירצו **התוס' והרשב"א** תירץ, דהא דמתריצין דלא שכיח וליכא למגור היינו לשמואל. אבל לרב חסדא אף על גב דלא שכיחא גזרינן בה, וכן ביאר **הפני יהושע** בדברי רש"י **ד"ה לא שכיחא. והמהרש"א** תירץ, אליבא דמה שכתבו **התוס' לעיל** (סו:): **ד"ה חתם סופר**. דאף דשמואל לא סבר למה שהוכיח ר' חסדא, מכל מקום גם הוא סבר דר' יוסי פליג באומר אמרו, מהא דמי שאחזו, דדייקינן לאפוקי ממאן דאמר דמודה ר' יוסי באומר אמרו. ועיין באות הבאה.

ג) רש"י ד"ה לא שכיחא בתוה"ד. הלכך לא גזרינן ושמואל לית ליה דר"י כו'. כתב **הפני יהושע** דרש"י לא נחית כלל לחורבא שכתבו **התוס' ד"ה מותניתין**, לר' מאיר. בעיקר, משום דלשיטת **רש"י לקמן** (עא:): **ד"ה טעמא**. טעמא דר' מאיר אליבא דאמת נמי משום בזיון, ואית ליה מילי מימסרן לשליח. וכיון דמימסרי, כי אזלי שנים מהשלשה ומחתמי לסופר שפיר חתים דהא הוה כמו הבעל. אלא על כרחך הא דמוקי ר' חסדא ההיא דחתם סופר כר' יוסי ולא כר' מאיר, היינו משום האי חורבא, דחיישינן לאומר אמרו לפלוני. משום דלאו שלוחו של הבעל הוא דליהוי כמותו, אלא שיאמר לפלוני שעשאו שליח, ולא לזולתו להחתים אחרים. ולא קשיא ליה קושית **התוס'**, כמו שכתבנו באות הקודמת.

אחתימה. אבל בשנים שאמר להם כתבו ותנו, כיון שלא היה צריך לומר אלא תנו, איכא למיחש, דילמא אפילו אכתיבת הגט נמי קפיד. והקשה, דאם כן, מאי קאמר בסמוך ותפשוט ליה ממתניתין, הא אינהו נסתפקו משום דמתניתין פשיטא להו. ונשאר בצריך עיון.

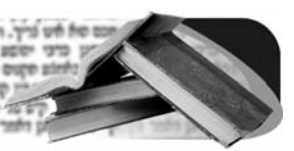
יא) רש"י ד"ה שלח להו תצא, אם ניסת בגט זה תצא מספק. הקשה **התפארת יעקב**, מאי טעמא לא זכרו בעלי האבעיא שניסת. ועוד, כיון שפסק שתצא [ופירש רש"י שאם ניסת תצא מספק] מה אמר שהדבר צריך תלמוד, הרי אם היה לו צד להכשיר, היה לו לתלמוד תחילה מהגדולים ולא להוציאה מבעלה. וכתב, **דבירושלמי** (פ"ז ה"ב) מייתי להך עובדא, ושם אמרו ששמואל אמר **ברי זה גט**, והדבר צריך תלמוד. ועל כן פירש דתצא היינו ממנו בגט זה. שאם הוא כהן לא יוכל להחזירה, וכן אם קידשה אחר מקודשת לשני. והדבר צריך תלמוד היינו דאף דהווי גט מכל מקום ראוי להתיישב בדבר, האם מותרת להנשא לכתחילה לאחר, ואפשר דאפילו ניסת, צריך תלמוד אם להוציאה או לא.

יב) תוס' ד"ה והאמר שמואל, בתוה"ד, אבל ממתניתין וכו' דבכתיבה ליכא בזיון. אמנם **הרמב"ן והרשב"א** כתבו, דבסופר נמי יש בזיון דבעל, שהוא היודע והמגלה ביותר שלא כתבו הבעל בידו, דאלו העדים החתומים בו פעמים שאינן מכירים מי כתבו, וכי כולם מכירים הם בכתב ידו של בעל. מיהו בכלום יש לחוש לבזיון שהוא אינו רוצה לגלות קלונו אלא לאלו בלבד. ונהיינו פירשו "בזיון דבעל" כמו שפירש **רש"י לעיל** (כט.). **ד"ה בזיון דבעל**, דכיון שעליו לכתוב את הגט, ידעו כולם שאינו יודע לכתוב. אבל **תוס' סברי** דענין הבזיון שידעו שגירש את אשתו. והרשב"א כתב, דהא דרך קושית הגמ' היתה מאי ספיקא דשמואל אילימא מילי לא מימסרן לשליח, ושמעין ליה לשמואל דאמר בהדיא הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח, ניחא לה להקשות מדשמואל לשמואל ולא ממתניתין.

יג) גמ', האי כתובו אי כתב ידן אי כתב הגט. הקשה **התפארת יעקב**, דתפשוט ממתניתין לענין אמר לעשרה כתבו ותנו, דאחד כותב ושנים חותמין. שמע מינה דלכתיבה וחתימה נתכוין, דאי לאו הכי אפילו אחד מן השוק יכתוב. ואמת, דלפי המסקנא דרבי יוסי פליג אפילו באומר אמרו ושמואל פליג עליה בהא, יש לומר דמתניתין רבי יוסי הוא, לכך בעינן אחד כותב משום מילי. אבל לסלקא דעתך דבעי למיפשט מר' יוסי עצמו, ודחינן איכא בי דינא חדתא. קשה, דתפשוט מסיפא דמתניתין דהכא. ותירץ, דאולי יש לומר דלא נסתפק שמואל אלא באמר לשנים דחתם סופר פסול, על כרחך כיון לצרף אחד מן השוק, כמו שכתבו **התוס' ד"ה כתב ידן**. אבל בעשרה דיש די לכתוב ולחתום, בודאי נתכוין לכתיבה וחתימה. אמנם לפי זה הקשה, היאך פשיט מרבי יוסי, כיון דמיירי באמר לג', שפיר יש לומר כתב הגט.

יד) גמ', ומי מודה רבי יוסי באומר אמרו. הקשה **הרמב"ן**, מאי טעמיה דר' יוסי דאמר אפילו אומר אמרו לא, הא לא מסר לשיח מילי, אלא שעושהו שליח שלא בפניו, וכי אין אדם עשוי לעשות שליח אלא בפניו. ולא משמע שר' יוסי לא פליג אלא באומר אמרו מדעתכם, אבל לא בעושה אותו שליח בכל מקום שהוא. דהא אמרינן להדיא ולפלוני ופלוני ויחתמו. ותירץ, דאיכא למימר, דכיון דבגט בעינן לשמה, ובעינן נמי וכתב הבעל, אין הסופר והעדים עומדים במקום הבעל, אלא כששמעו מפיו. אבל בשאר ענינים, אדם עושה שליח שלא בפניו. ולפיכך יכולה אשה לומר פלוני שהוא במדינת הים הריני עושה אותו שליח לקבל לי גיטי.

טו) גמ', שם. עיין באות הקודמת. **הריטב"א** (רבינו קרשקש) **לקמן** (סז.) כתב בשם רבו, דלא מסתבר כפירוש הרמב"ן. דאי כדבריו, מנא ידעינן דטעמא דר' יוסי במתניתין משום דמילי לא ממסרן, דילמא טעמיה משום דגבי גט בעינן שישמע הדבר מפיו ממש. לפיכך ביאר, דלא פליג ר' יוסי אלא באומר להם אמרו מדעתכם, ומשום דמילי לא ממסרן לשליח, ולא בדידהו תליא

נקי. וכן כתב הרשב"ם בבא בתרא (קלח). ד"ה יורשין, דהא דקיימא לן הלכה כרבן שמעון במשנתינו, היינו דוקא במשנה. אבל לשון משנה סתם, כגון משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי, היינו בין במשנה בין בברייתא. וכן כתב הרא"ש (ביצה פ"א סימן ז'). אבל בחידושי הרשב"א (חולין סד). כתב בשם בעל העיטור, שהכלל שמשנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי אינו אלא במשנה ולא בברייתא. וכן כתב הכסף משנה (פ"ב מבית הבחירה ה"ח), והרדב"ז (פ"י ממעשר הי"ג). והתוספת יום הכיפורים (יומא פו): דבמשנה הלכה כמותו בכל מקום, אבל בברייתא יש פעמים הלכתא כותיה דוקא היכא דמסתבר טעמיה, כהתם לענין וידוי, או היכא דפסיק תלמודא הלכתא כוותיה כביבמות (ס).

דף סז ע"ב

יא) רש"י ד"ה אמרי לה, בתוה"ד, כיון דלא מנה לכולהו וכו' ואפי' המנויין אינם צריכים לחתום אלא מקצתם. והר"ן (לג: מדפי הרי"ף), כתב, דנראה לו יותר לומר, דבמנה מקצתייהו חזר בו לגמרי ולא קפיד כלל. וביאר בדבריו במכתב מאלהו (שער א' סימן ז), ביאר דבריו, דכיון דחדל לו מדעתו הראשונה, שחזר בו לגמרי והוי כאילו לא מנה כלל.

יב) בא"ד, שם. כתב הרמב"ם (פ"ט מגירושין הכ"ז), אמר להן כולכם חתומו, כולם חותמין. ואם נמאן, בין שמנה כולם, בין שמנה מקצתן ואמר להן חתומו, "הרי זה כאומר כולכם" חתומו. מת אחד מהם קודם החתימה הרי זה גט בטל. וכתב הבית יוסף (אבן העזר סי' קכ), שאפשר לפרש דהכי קאמר, הרי זה כאומר כולכם המנויין חתומו, וכמו שכתב רש"י ד"ה מנה. והדרכי משה (שם) כתב, דיותר נראה לפרש להרמב"ם, ד"אמרי לה להאי גיסא" היינו, דכי מנה מקצתם, הוה ליה כאומר שרצונו שכולם יחתמו, אלא דלא רצה למנות לכולם, דלאו כרוכלא ליזיל ולימני. אבל כשמנה כולם, לא קפיד אלא לומר דבריו בפני אותו מנין, ולא שיחתמו כולם. דאם איתא דקפיד אחתימת כולם, למה ליה למנות כולם, לימא להו כולכם חתומו. וללישנא ד"ואמרי לה להאי גיסא", היינו, דכי מנה כולם קפיד אחתימת כולם, כיון דמנה כולם. וכי מנה מקצתם לא קפיד אלא אמנויין לבד. ולפי זה הא דבעיא לגמ' "מנה מהו" היינו גם בגוונא דמנה מקצתן, אי הוי כאומר כולכם או לא. ולא כרש"י ד"ה מנה. ועיין באות הבאה.

יג) בא"ד, שם. הר"ן שהובא באות טו, תמה על הרמב"ם (שהבאו דבריו באות הקודמת) אמאי, הא הגמ' נספקה במנה. וכתב הבית יוסף (אבן העזר סימן קכ), דאין לדחות דמת אחד מהם לא קאי אלא אומר כולכם ולא במנה. דעל כרחק דבריו אזלי גם אמנה. וכתב, דאפשר דמקור דבריו מהא דאיתא בירושלמי (גיטין פ"ו ה"ז), המונה הרי הוא כאומר כולכם. ולא חילקו בין מנה כולם למונה מקצתם, ואף דרב פפא מפליג בינייהו, בני מערבא הו בקיאי בדברי רבי יוחנן טפי מרב פפא.

יד) רש"י ד"ה אמרי ליה להאי גיסא, מנה וכו'. העיר במהדורא בתרא למהרש"א, אם כן מאי אשמועינן רב הונא דאמר, מנה אינו ככולכם. הא האבעיא לא היתה אלא במנה מקצת אנשים, אם קפיד שיהיו כל המנויין, או כיון דלא אמר כולכם קפיד רק על שנים מהן, ואם כן, מה השיב שאינו ככולכם, שמתייחס ליותר מן המנויין. ובספר ישוב הדעת (להגר"ח קנייבסקי שליט"א, בסוף ספר שיח השדה) יישב, דהא דאמר רב הונא אינו ככולכם, היינו לענין המנויין שאין צריך שיחתמו כולם, וכן רבי יוחנן דאמר הרי הן ככולכם, היינו דהמנויין הו כאילו אמר כולכם.

פרק מי שאחזו

טו) רש"י ד"ה מי שאחזו, שם שידה השולטת כששותה הרבה יין מגיתו. והמאירי כתב, שהוא חולי המבלבל את הדעת, ואחת מסיבותיו שתיית יין החדש כמו שיתבאר בגמרא, והוא הדין לכל שנשתבש דעתו מאיזו סיבה

ד) גמ', אלא למ"ד כשר ותעשה וכו'. בחדושי הר"ן הקשה בשם הרמב"ן, מאי קשיא, דילמא סבר שמואל כמאן דאמר כשר ולא תעשה כן בישראל. ותיריך, דשמואל שפסק הלכה כר' יוסי משמיה דרבי קאמר לה, ורבי הוא דאמר לקמן, באמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב, ולפלגוני ולפלגוני ויחתמו, כשר ולא תעשה. [וצריך עיון, דגירסא דגמ' דידן ר' הונא אמר רב] ואליבא דידיה הוא דפליגי באתם חתומו, דאיכא מאן דאמר כשר ותעשה. הילכך אי סבר שמואל משמיה דרבי כר' יוסי לגמרי, כיון דאיכא דסבר אליבא דר' גופיה דכשר ותעשה, מתניתין דחתם סופר ועד כשר מני. ולית לן אלא לאוקמה במאי דאמרינן, דר' יוסי תרתי אמר, ושמואל סבר כותיה בחדא ופלגי עליה בחדא.

ה) גמ', מאחר דכשר אמאי לא תעשה זאת בישראל. כתב המהרש"א, דאין להקשות דלא תעשה, דלא תיפוק מיניה חורבא בחתם סופר ועד, דסבירא ליה דכשר כרבי יוסי. דיש לומר, דאי משום הכי לא הוה ליה לתקוני הכא דלא תעשה, אלא נימא דתעשה והוה ליה למיפסל חתם סופר ועד כרבי מאיר, אלא על כרחק מטעמא אחרינא אמרינן הכא דלא תעשה, ומשום שמא תשכור כו'.

ו) גמ', רבי יוסי נמוקו עמו. כתב בהערות הגרי"ש אלישיב, דאף דמהאי טעמא הלכה כמותו נגד יחיד החולק עליו, ולא כנגד רבים. כאן אינם נחשבים לרבים, כיון שרבי מאיר ורבי עקיבא לא חלקו עליו במעמד אחד, והוה כב' יחידים. [נאמנם עיין בכללי התלמוד לבעל הכנסת הגדולה (שנדפסו בסוף מס' ברכות). שהביא מחלוקת גדולה בין הפוסקים אי הלכה כר' יוסי גם מחבריו, ודנו אי להוכיח מסוגיין, דנאמן נגד חבריו (ש.ב.ב)].

ז) גמ', רבי מאיר חכם וסופר. פירש העיון יעקב, דמה שאמר סופר, היינו דדברי תורה היו מיושרין אצלו, וזכר אותם בגוונא שיכול היה לכתוב שלא מן הכתב כדאיתא במגילה (יח:). וכתב הבן יהודע, דלפי זה שפיר נקיש שני שבחים אלו בהדי הדדי. מפני שהם הפכיים כפי הטבע, ולא שכיחא שיהיו אצל אדם אחד, כמו שכתב הרב בינה לעתים במאמר שמואל לרב יהודה, "שינא פתח פומך קרי, פתח פומך תני, כי היכי דתתקיים בידך". דלפי הטבע מי שהוא חכם וחרף גדול, אינו זכרן גדול, כי תכונות הפוכות הן. וכיון דאתה שינא (חרף), קשה שיהיה לך כח הזכירה, לכך עשה דבר שיביאך לידי זכירה, והוא פתח פומך וכו'. אמנם ר' מאיר היה גדול בשתים אלו כאחד, היה חכם גדול חרף ופקח, והיה גם כן סופר שיש בו כח זכירה דרך פלא.

ח) רש"י ד"ה חכם לכשירצה, כשהיה רוצה להיות מתון וכו'. ובתוס' ד"ה חכם, ביארו, דיש מעלה במתינות על החריפות. [ולכאורה נראה לבאר, דעצם הדבר שיש לאדם הכח לכון רצונו, מתי לחוות דעתו, - שהוא משמעות "כשירצה". היא מעלת המתינות]. והמהרש"א (בחידושי אגדות), הביא דבערוך (ערך חכם) פירש, לכשיפתח שפתיו הוא ראש המדברים. [ולכאורה יש לומר, דרש"י לא פירש כן, משום דאזיל לשיטתו בברכות (סג). דראש המדברים, היינו משום גזירת המלכות בשבת (לג:). וכן פירש בשבת (שם) במעשה שנכנסו רבותינו ביבנה. ואם כן אין כאן משום שבח. (ה.ג.ג.)] עוד כתב, דבאבות דרבי נתן (פ"ח ד') גרס ר' יהודה חכם, ולא גרס לכשירצה.

ט) [רש"י ד"ה גל, בסוה"ד, מדרש, משנה, הלכה ואגדה. לכאורה נראה לבאר, דמדרש היינו מה שדרשו על פי אופני הדרש כגון י"ג מדות. משנה, היינו הלכות שנפסקו בבית המדרש. הלכה, היינו הלכה למשה מסיני. ואגדה, מעשה רב.]

י) גמ', משנת רבי אליעזר קב ונקי. פירש רש"י ד"ה קב ונקי, בסוה"ד, אלא מה שהיה אומר בבית המדרש נקי הוא, שהלכה כמותו לעולם. ומשמעות דבריו, שגם דבריו שהבאו בברייתא בכלל. וכן כתב ביבמות (מט:): ב"ה משנת, בתוה"ד, במקומות מועטים נזכר במשנה או בברייתא. וכן (שם) ב"ה

כ) רש"י ד"ה רב יוסף איעסק, לתלגא בריחים כדי שיחמם ויזיע. כתבו הכסף משנה והמהר"י קורקוס (פ"י ממתנות עניים ה"י, ופ"ג מתלמוד תורה ה"י) דלדעת הרמב"ם דאסור להתפרנס מן הציבור, עשה כן לצורך פרנסתו. ודלא כרש"י, דנקט דשרי להתפרנס מן הציבור לצורך לימוד התורה, וכן הכריע התשב"ץ (ח"א סימן קמז).

כא) גמ', א"ל לשמיעה זיל גנוב. הקשה הבן יהודע, הא קיימא לן דאסור לגנוב אפילו דרך שחוק, ועל מנת לשלם, וכדפסק הרמב"ם (פ"א מגניבה ה"ב), ואפילו בשביל לשמור ממונו. ותירץ, דאמר זאת לשמיעה בפני ריש גלותא, דהוא הבעל הבית והבשר שלו, וברשותו קעביד, ולכך אם יגנוב מהעבדים אין כאן גניבה. ועוד, שהותר לו משום אפרושי מאסורא, דיתבררו מעשיהם לפני ריש גלותא, ומכאן ולהבא לא יאמין לאכול מידם.

כב) גמ', אמר להו הא בעלת שלש רגליים הואי. הקשה המהרש"א (בחידושי אגדות), הא בעלת ג' ובעלת ה' רגליים, מותרים להדיוט. כדאיתא בחולין (נח): דבעלת ה' ובעלת ג' מום הווי, אבל לא טריפה. ודוחק לומר דמכל מקום לא הוה ליה להקריבו לשולחן רבן גמליאל. ותירץ, דצריך לומר דהיה ניכר, שחסר רגל ולא יד, דבכהאי גוונא הוה טריפה. כדאמר (שם) רב הונא, לא שנו אלא חסר יד, אבל חסר רגל טריפה נמי הוה.

כג) גמ', ושקלה כרכה בסודריה. הקשה המהרש"א (בחידושי אגדות), אם כן, אמאי קאמר דגששה דהרגיש באותו עצם, הא בלאו הכי לא היה אוכל מינה משום חיוורא. ותירץ, דאי לאו משום הרגש אותו עצם לא היה כורכה בסודר אלא היה משליך הבשר תחת השלחן, וכרכה בסודר, כדי להוכיח בעצם הזה על פניהם, שמבקשים רעתו שיחנק בו. והחכמת שלמה כתב, דלולי טעמא דחיוורא, היה אוכל הבשר בנחת, והיה נוהר שלא לבלוע העצם, אבל משום טעמא דחיוורא כרכה בסודריה.

כד) גמ', דסתנא דחנקא חמתא. כתב הבן יהודע, דנקראת כן בפי כל, משום מעשה שהיה באשה ששנאה את חמותה והביאה לה לאכול חתיכה עם עצם זו, ונחנקת.

שתהיה. והרמב"ם בפירוש המשניות כתב, דהוא חולי מתחדש ממלוי חדרי המוח ודעתו מתבלבלת, והוא מין ממיני חולי הנופל. והערוך (ערך קורדייקוס) כתב, שהיא רוח הדופקת בלב והוא לשון יון. ובמוסף הערוך הוסיף, ובחולי זה, הלב נפוג, וזיעת קרה ניגרת מהגוף. ועיין אות יז. ועיין שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה סימן ז).

טז) רש"י ד"ה בודקין אותו, שלשה פעמים לכל אחד. אמנם הבית יוסף (סימן קכ"א), דקדק בלשון הרמב"ם (פ"ב מגירושי ה"טז), דסגי בג' פעמים בסך הכל.

יז) גמ', מאי אסותיה. פירש בהגהות היעב"ץ, דצריך קמיעא שלא יכביד חוליו עד שיעשה הרפואה. אי נמי כתב, דתרתיה בעינן, גם קמיעא וגם רפואה להוצאת הרוח. והאור החמה כתב, דכיון דהחולי הוא על ידי רוחא, גם אסותיה צריך להיות על ידי דבר שברוח, מכל מקום אפשר דהרוח בעצמו אין לו אחיזה בגוף רק כשהמחלה נמצאת בגופו, ואם מתרפאת המחלה על ידי אסותא, סר הרוח ממילא. והיינו, דלסלק הרוח סגי בקמיעא אבל לסלק את הכל בעי נמי רפואה. וההפלאה שבערכין (על הערוך ערך קורדייקוס) הקשה, שלדעת הערוך (הובא באות טז) והרמב"ם דהוי חולי ממש יקשה, היאך מהני ליה קמיעא.

יח) גמ', אמר להו בישראל סומקא אגומרי. כתב הבן יהודע, דאף דהיה מותר לו לשנות בדיבור, בעבור הצלת עצמו מן החולי. לא הוציא שקר מפיו. דהם לא אמרו, מאי ניחא ליה השתא, אלא, מאי ניחא ליה סתמא. והוא השיב, מאי דניחא ליה בשאר עתים, דודאי בכל העתים ניחא ליה, בשר כחוש ויין מזוג במים הרבה באופן טבעי. אך באותה עת שהיה לו אותו חולי, הוה ניחא ליה בהיפך, משום רפואה. [ועיין במה שכתב השלי"ה (במסכת סוכה עמוד השלום), על המעשה הדומה לסוגיין, דאיתא ביבמות סג (ש.ב.)].

יט) גמ', רב יוסף איעסק בריחיא. כתב המהרש"א (בחידושי אגדות), דנקטינהו, לפי ששאר כל אדם יכולים לעשות שאר מלאכות כבודות, כגון חטיבת עצים, שלא היו יכולים לעשות רב יוסף ורב ששת, דהו סגי נהור. ואמר דמכל מקום היו עושין מלאכות כבודות, כגון בריחיא ובכשורי.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומני" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומני בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>